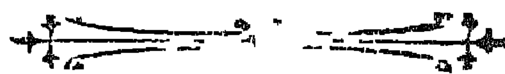
Chennapuri Velasam.

చెన్నపురీవిలాసము.

ప్రౌఢప్రబంధము.

బ్రహ్మశ్రీ మతుకుమల్లి నృసింహకవి
ప్రణీతము.

బ్రహ్మశ్రీ
మతుకుమల్లి రఘూత్తమరాయశాస్త్రిగారిచే
ప్రకటితము.

8 అణాలు.

శ్రీరస్తు.

వేణుగోపాలస్వామిసహాయము.

శ్రీమదభంగుర శ్రీనారంగిత మంగళ త్రిలింగదేశ
వసుధాంగనా శృంగార లలంతికాయమాన పల్లాడునగర
రాజధానీ వరభద్రసింహాసనాధీశ్వరులును
శ్రీమద్రాజా బహదరు ఒకూదాకు ప్రభృతి విజయపరు
సముత్తుంగ ఢక్కాపటునినదపతాకాంక ప్రేంఖత్ప్రభా
విశృంఖల వివశ వివిధ దిగధీశ్వరులును
శ్రీమద్వేంకట నారసింహారాజేంద్ర ధర్మపరిగ్రహ
రాజ్యలక్ష్మ్యంబికాగర్భాబ్ధి రాకాశశాంకేశ్వరులును
పట్నలగోత్ర పవిత్ర నిర్మల బొమ్మదేవరవంశ
వారిజవాసరేశ్వరులును నగు
శ్రీమన్నాగమణీశ్వర మహేశ్వరుల నిరంతరాస్థానంబు విలస
న్నిజసభాలంకార హీరవర్యులగు మతుకుమల్లి నృసింహ
విద్వన్మణులచే ప్రకటితంబగు
చెన్నపురీవిలాసంబను ప్రబంధంబు
మహోల్లాసంబునం గృతియందుకొని లోకప్రఖ్యాతంబుగా
సకలజన మానసోల్లాసంబగునట్లు దుందుభినామసంవత్సర
శ్రావణమాసమున ముద్రింపబడిన దీనిని వారిపుత్రులును
పరోపకారధురీణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ మతుకుమల్లి
రఘూత్తమశాస్త్రిగారిచే

ఏలూరు
మంజువాణీముద్రాక్షరశాలయందు అచ్చువేయింపబడి
ప్రచురింపబడియెను.

1920.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

పద్ధతి - ప్రకరణ - విషయాదిసూచిక-

ఈ చెన్నపురీవిలాసంబను నభినవప్రబంధంబునందు

స్వరూపపద్ధతియు ♦ పూర్వపద్ధతియు ♦ దక్షిణపద్ధతియు ♦
పశ్చిమపద్ధతియు ♦ నుత్తరపద్ధతియు ♦ నంతరాళపద్ధతియు ♦
ననాఱుపద్ధతులును ♦

వానిలోఁ బ్రథమంబగు స్వరూపపద్ధతియందు

మంగళప్రకరణంబును ♦ కృతినాయక ప్రకరణంబును ♦
కృతిప్రకరణంబును ♦ పట్టణప్రకరణంబును ♦ వీథీప్రకరణంబును ♦
దేశప్రకరణంబును ♦ మహిమప్రకరణంబును ♦ ప్రాకారప్రకరణంబును ♦
సుభటప్రకరణంబును ♦ నుపవనప్రకరణంబును ♦
యంత్రశిబికాప్రకరణంబును ♦ బుష్పలావికాప్రకరణంబును ♦
నాటకప్రకరణంబును ♦ ననుపదియునూఁడు ప్రకరణంబులును ♦

ద్వితీయంబగు పూర్వపద్ధతియందు

సముద్రప్రకరణంబును ♦ సౌధహార్మ్యప్రకరణంబును ♦
నౌకాప్రకరణంబును ♦ సేతుప్రకరణంబును ♦
ఘాసవాటికాప్రకరణంబును ♦ దీపికాదీపస్తంభప్రకరణంబును ♦
మఠప్రకరణంబును ♦ ననునేడు ప్రకరణంబులును ♦

తృతీయంబగు దక్షిణపద్ధతియందు

దుర్గప్రకరణంబును ♦ సేనాప్రకరణంబును ♦ శతఘ్నికాప్రకరణంబును ♦
వాసిను ప్రకరణంబును ♦ మంద్రపోలు ప్రకరణంబును ♦
రాష్ట్రస్థాన ప్రకరణంబును ♦ దక్షిణశాఖానగర ప్రకరణంబును ♦
స్థసారథ ప్రకరణంబును ♦ ననునెనిమిది ప్రకరణంబులును ♦

చతుర్థంబగు పశ్చిమపద్ధతియందు

పశ్చిమశాఖానగర ప్రకరణంబును ♦ పుస్తకసౌధ ప్రకరణంబును ♦

కొల్వుకూటపుఁ బ్రకరణంబును ♦ వినోదసభా ప్రకరణంబును
ననునాలుఁగు బ్రకరణంబులును ♦

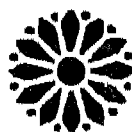
పంచమంబగు నుత్తరపద్ధతియందు

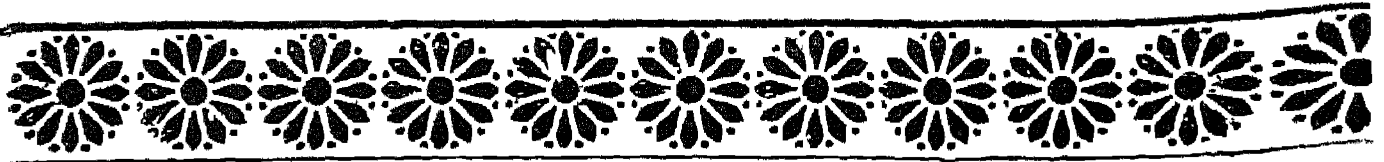
తంత్రీవార్తా ప్రకరణంబును ♦ ధూమశకట ప్రకరణంబును ♦
వైద్యశాలా ప్రకరణంబును ♦ నుత్తరశాఖానగర ప్రకరణంబును
గాత్యాయనీ ప్రకరణంబును ♦ త్యాగరాయ ప్రకరణంబును ♦
ననునాఱుబ్రకరణంబులును ♦

షష్ఠంబగునంతరాళపద్ధతియందు

ముద్రాక్షరశాలాప్రకరణంబును♦హూణదేవాలయప్రకరణంబును
బోటోగ్రాఫీప్రకరణంబును♦ ఇలెక్ట్రోగేల్వానిక్మిషన్ప్రకరణంబును
పెద్దినాయునిపేటవీథి ప్రకరణంబును ♦ సప్తకూప ప్రకరణంబును
పుష్పకూప ప్రకరణంబును ♦ జంబూరాకోట బ్రకరణంబును
ఘూర్జరవీథీప్రకరణంబును ♦ టంకశాలా ప్రకరణంబును ♦
మందవెలివీథీప్రకరణంబును♦ సుగంధద్రవ్యపణ్యవీథీప్రకరణంబును
పెద్దయంగడవీథీ ప్రకరణంబును ♦ గుజరీవీథీ ప్రకరణంబును ♦
కోకలవీథీ ప్రకరణంబును ♦ముత్యాలపేటవీథీ ప్రకరణంబును ♦
కచ్చాలేశ్వర ప్రకరణంబును ♦ పగడాలవీథీ ప్రకరణంబును ♦
పైమిన్నుపైమిన్నులవీధులప్రకరణంబును ♦ వేశ్యాప్రకరణంబును
ధాతుసాంగారప్రకరణంబును ♦ కప్పలుపోలిశెట్టివీథీప్రకరణంబును
బందీశాలా ప్రకరణంబును ♦ పాఠశాలా ప్రకరణంబును ♦
హూణవాణిజ్యశాలాప్రకరణంబును ♦ దశావతారప్రకరణంబును
ననునిరువదియారు ప్రకరణంబులునుంగూడి ♦
యిరువదినాలుగు బ్రకరణంబులును ♦

...న్నూటముప్పదిరెండు గద్యపద్యంబులును ♦
...లో పదియునెనిమ్మిది శార్దూలవిక్రీడితంబులును ♦
...నది గంము మత్తేభవృత్తంబులును ♦
...రువదియైదునుత్పలమాలలును ♦ ♦
...ప్పదియైదుచంపకమాలలును ♦ సీసంబులుపదియేనును ♦
...ందంబులు పదియునెనిమ్మిదియు ♦
...తంబులు నిరువది యెనిమిదియు ♦
...మాలికను ♦ మరియును ♦ స్రగ్విణియు ♦
...బులు ♦ ...యు ♦ మత్తకోకిలయు ♦ పంచచామరంబును ♦
...గ్రయాతంబును ♦
...వృత్తంబులునొకటొకటియును గూడ ♦ నారునుంగలిగి
...గ్రంథసంఖ్యచే ♦
...పూర్ణంబై సకలజగదేకహృద్యంబగు నీప్రబంధం ♦
...చంద్రార్కప్రతిష్ఠానిబంధనంబై ♦ వెంపొందుగావుత-

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః,

చెన్నపురీవిలాసము-ప్రథమంబగుస్వరూపపద్ధతి-

——[o]——

అందుమంగళప్రకరణము-ప్రథమము.

——[o]——

శా. శ్రీమద్భీష్మసుతాస్వయంగ్రహ సమాశ్లేషాప్తి నాత్మీయవ
క్షోమధ్యంబున లగ్నమౌఘుసృణపంకాంకంబు వీక్షించు-చో
భామన్ గౌస్తుభకాంతి కైతవమున న్వంచించులీలాధిక
స్థేమున్గొల్చెద దోట్లవల్లురిపుర శ్రీవేణుగోపప్రభున్.

మ. సరయస్తంభ భిదార్భటీవిదళదాశాభిత్తిసంధిస్థిరీ
కరణవ్యగ్రసరోజసంభవకరాగ్రక్షిప్తమృత్పిండవి
స్ఫురయోద్ధూతసటాచ్ఛటాచటులజంఝామారుతాభ్రాటఁ
గ్ఘరభూభ్రంబగుమాల్యశైలనృహరిబ్రహ్మంబునన్బ్రోవుతన్

క. వాణీనలినేక్షణనతగీ। ర్వాణీఘనశ్రోణి మధురవాణింబరమక
ళ్యాణివిపంచీపుస్తక । పాణిన్మదిందలతువారిభవభవురాణిన్

ఉ. అక్షయదుగ్ధపూరభరి తాంతరమైన సుధాపయోధియ
భ్రక్షురదాగతోదక ఝరంబులులోఁ గొనదేయుదారవా
గక్షతసేవధుల్సుబుధు లన్యకృతు ల్మదిమెత్తురౌటఁదా
దృక్షవిభూతిమత్కృతి గ్రహింపనుతింతుసుధీవతంసులన్.

వ. అని యిష్టార్థ బంధం బ్రార్థిత ప్రబంధప్రతిబంధి ప్రత్యూ
హ వ్యూహాంధకార విధ్వంసనా హస్కరంబగు నిష్టదేవతా
నమస్కారంబును శ్రేయస్కరంబగు సుకవి జనోపస్కారంబు
నుంగావించి యత్కించిదభినవ ప్రబంధ నిబంధ నోత్సాహ
బంధురస్వాంతుండనై యున్న సమయంబున. 0

కృతినాయకప్రకరణము * ద్వితీయము

సీ. తనకీర్తిరుచిమరు త్వన్ముఖాశాధీశ,
సౌధరాజికిసుధా చర్చగాఁగఁ
దనప్రతాపోష్మ పద్మభవాండ,మంటపా
భ్యంతరంబునకుదీపార్చిగాఁగఁ
దనగుణశ్రేణి సత్కవికల్పితానల్ప,
కృతికన్యకలకలం కృతులుగాఁగఁ
దనవదాన్యత యాచకనికాయచాతక
శ్రేణికి భూరివారిదముగాఁగఁ

గీ. బ్రబలురాజాబహద్దరు ప్రభృతినిభృత
బిరుదపుంఖితఢక్కా గభీరనినద
భీతభీతాఖిలాహిత వ్రాతుఁడగుచు
బొమ్మదేవరకులనాగ భూవిభుండు. 1

మ. జనులెల్లన్జగతీమహేంద్రుఁడనఁగా సామ్రాజ్యసంపూర్తిచే
ర్కొనవల్లూరుపసంతవాడమరియుం గూమారునాఖ్యాతిగాం
చినరాజ్యంబులసంఖధాన్య ధనలక్ష్మీపూర్ణతన్మించఁగాఁ
దనరున్నాగనరేంద్రుఁడుద్భటభుజో ద్దామప్రతాపోన్నతిన్. 2

మును సమరధాటీకాసమయ సమంతతఃప్రసృమర పరసహస్ర సేనా పురస్సముత్తంభిత భ్రాంతర మరుద్వశ విభ్రామితా భ్రాపగా విభ్రమాదభ్రశుభ్రతర బిరుదకేతన పతాకాలోకన మాత్రకాతర కాంభోజీకపాంచాలిక కరూశాది నానాదేశాధీశ్వరుండును నగు నమ్మహీపాలచంద్రుని వినుతింపనప్పలుకు చెలికైన నలవియె మఱియును.

ఉ. ఆవరపాలశ్లోక మకరాంకుండు వేంకట నారసింహరా
ట్పూనుండు బొమ్మదేవర విశుద్ధకులాబ్ధి మృగాంకుండా బృహ
ద్భానుమదీప్తిబూర్ణసిత భానుండు కీర్తిం బ్రతాపవైఖరిన్
భానుండు గాన నాగజనపాలుడు మాడ నృపాలమాత్రుండే. ౬

సీ. శ్రీవేణుగోపసంసేవైకహేవాక,
పాకోపనతపక్వ ఫలమనంగ
సర్వాతిశయమహోజ్జ్వలమహారాజాధి
రాజరాజశ్రీ విరాజమాన
భోగయమా సీమరాణీగారు సైన్యసా
హాయ్యంబు గనుమెచ్చి మాన్యతీయ
ముదమంది కలత్త మనరాము గౌర్నరుల్
చెలిమి వాటిల్లగా సెలవుసేయ
బందరుపురములోపల గలెక్టరు జడ్జి
కర్నలు మొదలుగాగలుగు దొరలు
హిందూనరేంద్రులు యందరుసభజేసి
యపరిమితోత్సాహ మతిశయిల్ల

రాజాబహద్దరు ప్రభృతి సద్బిరుదాంకు
డురుతర బొమ్మదేవరకులాబ్ధి
చంద్రుఁడౌ నాగరాజన్యదేవేంద్రున
కవిరళవై భవోత్సవములమర
శాలివాహన మహాశకవత్సరంబులు
గుణవారణముసీందు గణనగల్గు
రౌద్రినామకవత్సరమున నాశ్వయుజీయ
బహుళ పంచమి మందవాసరమున
గీ. భాసురస్వర్ణమయమైన బాహుపురియు
రమ్యకాశ్మీర పట్టాంబరద్వయంబు
ఘనతమీఱ బహూకృతిగానొసంగి
రాన్నృపోత్తముగరిమ నేమనఁగవచ్చు.

సీ. శాలివాహన మహాశకవత్సరంబులు
భుజగజమునిచంద్ర పూర్ణసంఖ్య
బరగుసిద్ధార్థిసంవత్సరంబున మాఖ
బహుళ తృతీయార్యవాసరమున
గొప్పాకపుర వేణుగోపాలదేవాల
యాగ్రభాగంబున నలఘుపటిమ
బొమ్మదేవర కులాంబుధిపూర్ణచంద్రుండు
పట్నాలగోత్రాబ్జ పద్మహితుఁడు
గీ. ప్రబల రాజాబహద్దరు ప్రభృతిబిరుద
శాలియైనట్టి నాగభూపాలమౌళి

తేజమింపొందంగ ధ్వజ ప్రతిష్ఠసలిపెఁ
దనరఁ దనకీర్తిఁ యాచంద్రతారకంబు. 10

గీ. అట్టి శ్రీ నాగభూమిపాలావళీవ
తంసకమ్ము మున్నొక్క నిమిత్తఁ బువలన
విడిన గూడూరు పరగణాపేరవెలయు
జీర్ణ రాజ్యంబు మరల నార్జింపఁదలఁచి. 11

గీ. శాలివాహనశాక వర్షములుగణగ
జర్షి శశిసంఖ్యగల రౌద్రివర్ష మాఘ
బహుళపక్ష తృతీయజ్ఞవాసరమున
నిష్టదేవతనర్చించి యెలమి మించి. 12

సీ. ప్రస్థానభేరి నిర్భరభూరిభాంకృతు
లూర్ధ్వనభోంతరమున బోరుకలుగ
హాస్త్యశ్వ రథ భటాభ్యధిక సంరంభంబు
కడిమిచేఁ బుడమి గ్రిక్కడలిపోదల
బిరుదకేతన పట ప్రేంఖోళిత ప్రభ
లగనభాగంబునఁ గడలుకొనగఁ
గవిబుధ పరిసర బాంధవ మంత్రివర్గము
ల్వాహనారూఢత వరుసఁగదలఁ

గీ. బరమవిభవంబుతో నాత్మపురము వెడలి
పటకుటీర పుంభవదటవియగుచు
గతిపయప్రయాణంబుల ఘనతమీఱ
చెన్నపురిఁజేరి హర్షంబు చెన్నుమిగుల. 13

చ. మహిమం జాకలపేట దాఁజపురి రామానాయనింగారి చే
విహితంబౌ మహితాగ్రహారమున నావిర్భూతశాఖానికా
యహిమప్రాయతలప్రశోభిత తదీయారామ సౌధంబులం
రహిమీరన్నివసించి యాత్మపరివారవ్రాతముల్గొల్వఁగన్. 14

చ. ఘనతఁగమిస్సెరీదొరల గౌర్నరుగార్లను సెక్రిటేరులన్
గనఁగ గమిస్సెరీజెనలుగారు సిఫారసుసేయ మెచ్చి నె
మ్మనమునకూర్మి నానృపతిమౌళికి గౌర్నరుమెంటువారు
భూజనులెల్ల రారఁగ హుకుమొసంగిరి క్రమ్మర రాజ్యమీయఁగన్ 15

వ. ఇవ్విధంబున బునర్లబ్ధాభిమత రాజ్యలాభ ప్రమోదమేదుర
హృదయారవిందకందళిత ప్రసాదసూచక శుచిస్మితాలంకృత
సుముఖారవిందుండై చెన్ననగరంబునం బూర్వోక్త సౌధో
పరిభూమికాభాగంబున దివ్యసభామంటపంబున భద్రపీఠా
సనంబున మహేంద్రవిభవంబుల సిరుల నిరవొందుచు సచివ
సామంత బాంధవ కవి విబుధ నికర వీర భటానీకంబు గొ
లువ నిండుగొలువై యుండి

కృతి ప్రకరణము * తృతీయము

మ. ననుమాల్యాద్రి నృసింహభక్త్యుదితనానాశాస్త్రపాండిత్యశా
లిని శ్రీమత్కనకాద్రిశాస్త్రిసుతు ధీలేఖర్షభాచార్యుఁ బా
వనసత్కాశ్యపగోత్రసంజనితు నాపస్తంబసూత్రున్ సమీ
పనివిష్టున్నరసింహపండితుని సంభావించి పల్కెన్ దయన్ 1

సీ. కుసుమవిహారించు వాక్సతిపుట్టినయిలుమ
తుకు మల్లికులమతల్లి కతదన్వ

మోదితులేవ్వంగళా ర్యాదులుమాల్యశై
లనృసింహకరుణోప లబ్ధవరచ
తుష్షష్టివిద్యావిదులు ఘనత్ప్రపితా
మహులందుమాధవ కవీంద్రోత్తముండభి
నవభారతాది నానాగ్రంథకర్తనీ
తాతనృసింహ విద్వద్వరుండు
గీ. శబ్దశాస్త్రత్రయీభావిచ క్షణుండనీదు
జనకుండైనట్టి కనకాద్రి శాస్త్రివర్యు
డఖిలశాస్త్రార్థవేదినీ వద్భుతప్ర
సిద్ధసారస్వతుండవు నృసింహశాస్త్రి. 2

చ. పురములలోనఁ జెన్నపురి పూర్ణవిలాసము వర్ణనీయ మై
ఖరియగుఁగానఁదత్పుర వికస్వరచారువిలాసవర్ణన
స్ఫురణనొనర్పు మొక్క కృతిభూరి గభీరతరార్థగుంభన
స్మరసభరంబు గా మతుకమల్లి నృసింహ కవీంద్రశేఖరా 3

వ. అనిసగౌరవంబుగా నానతియ్యసంగినం బొంగియభంగురప్ర
మోదతరంగి తాంతరంగుండనై యమ్మహారాజదేవేంద్రునకభ్యు
దయ పరంపరాభివృద్ధిగా నొనర్పబూనిన చెన్నపురీవిలాసంబను
ప్రబంధంబునకుంబ్రారంభం బెట్టిదనిన 4

* సన్నివేశప్రకరణము * చతుర్థము *

శా. శ్రీశోభాద్భుతమబ్ధితీరవసతి స్థేమాభిరామంబనా
నాశాఖానగరాభి శోభిత మభిన్య స్తేష్టికానద్ధర ?

ధ్యాశుంభద్రిధరాజి చెన్నపురి చెల్వారుఁజిరస్ఫూర్తిఁ బూ
ణేశాధిష్ఠితరాజధాని మదరాసీయుక్యరాష్ట్రగమై 1

మ. చతురంబై చతురశ్రమండలసమస్థాన స్థితంబై మహో
ద్భుతశోభాస్పదమై యభూతచరమై పొల్పారి క్రోశద్వయా
యతవిస్తారమునౌపురిఁ సపరిణాహస్ఫూర్తిఁ రాణించునం
చితపార్శ్వద్వయసాంద్రసౌధనివహశ్రీసిద్ధికాశ్రేణికల్ 2

మ. వరవప్రావృతమై యుదగ్రశమవప్రోత్తో యమ ధ్వష్టమ
స్తరమై తూర్పునదక్షిణంబున సముద్యద్వ్యాంత్రిమర్ధర్యమ
గ్గరమాదుర్గమమై ప్రకేచిరి మహాగాధాబ్ధిశాఖాపరీ
హారయాధ్యంబయిమొ స్పనప్పారమభేద్యంబై యజేయస్థితిఁ 3

గీ. ఆపురోత్తంసమరయ ముత్యాలపేట
పెదనాయనిపేటవాద్వి విధముమ్యోఁ
బ్రికటసీమాది భాగవిభక్తవిపుల
విపణికాపణవీథికా వితతమగుచు. 4

చ. అమరఁబురప్రతోళికలఁగంతట నంతటవిల్పుదివ్వెకం
బములపయి న్వెలింగెడి విభాసితదర్పణపేటికా ప్రదీ
పములలరారు రేలరవి పర్వఁగదోఁజవలేకచిన్న
ర్యమకిరణాళిఁబట్టియిరులప్పురిఁగారల బెట్టనోయనన్. 5

మ. ప్రజవర్ణింపఁబ్రతోళికా విపణికాపణ్యాపణాట్టాలక
వ్రజమందంబరవీథిఁబాసినగరిం బ్రాపించుతారాగణం
బుజగల్మిఁదనిశాముఖంబులఁబురిం బొల్పున్ దివారాత్రిస్ఫు
ష్టిజసాధ్యానలవిస్ఫులింగశకలశ్రేణుల్ ప్రదీపావళుల్. 6

అలరునుభూతధాత్రివివిధాఖిలవ స్తుమహాసమృద్ధిను
జ్జ్వలమగుతత్పురంబుజలజాత భవుండధికప్రపంచకృ
త్యలఘుతకాత్మమెచ్చుకతదల్పతరత్వభి రామరేఖరా
జిలమరలన్ సృజింపనిలపిల్లు జగద్వలయంబునాఁదగన్. 7

* వీథీప్రకరణము * పంచమము *

న. అరయవిశాల మీనగరమానని వేరెరుతింపనేల యం
దిరుదెసమేటిమూశువులు హెచ్చుగ గచ్చుటరుగు పంచలు
న్బరపగు నంగణంబులును నారికెళంపుబిటాపుసందిరు
ల్బరగఁగ వీధికాశతమొలర్చెషివోఁదతదీర్ఘరేఖమై. 1

చ. ఇరుగడనొక్కటొంటి కెడమియ్యక క్రిక్కిఱిసుంగఁ గొండల
ట్లరుదగు హర్మ్యమాలికల హర్పతిమార్గముగప్పియొప్ప న
ప్పురవరవీథులం జనులు పూర్ణసుఖాప్తిఁ బగళ్ళనెండ సోఁ
కరయకసంచరింతురు నయంబుగ రెండవజాముదక్కగన్ 2

సౌధప్రకరణము షష్ఠము.

ఉ. బాలికలెల్ల నానగరి బంగరుమేడలలోఁ జరించుచోఁ
జాలకమార్గగామియగు చందురుఁబట్టఁగఁబోయిపట్టఁగా
జాలక నేటికేమి యొకసారితొలంగె తొలంగుగాక రే
యేలిక రేపుపట్టెద మదెంతనిపల్కుదురాత్తముగ్ధతన్. 1

చ. కువలయపత్రిలోచనలఁగూడి సుఖించుచు కేళికారస
ప్రవణనిజాంతరంగులు పరంగులు నిల్వఁగ నక్షఘూమికా

భువనములోఁ బ్రభూతబిలవాసచరత్ప్రసిద్ధ దంపతీ
నివహము లైనతార ధరణీధర మందరశైలముల్బలెన్. 2

క. వరతత్పుర రుచిరోన్నత । తరసౌధవిటంకసంతతవ్యాఘాతో
పరచితకీర్ణమా శశికలు । పరయకె పామరులు హరిణమందురు దానికిన్ 3

మ. లలనల్ ప్రోన్నతసౌధశృంగముల మోఁప్రిలంబొల్చుద్యోవా[హినీ
పులినశ్రేణులనాడఁబోయి తమసొంపుంబెంపునిప్పందదృ
ష్టులచేజూచు తురంగగాత్రి తురగాస్యల్గోనుగాఁగల్గువే
ల్పులవీక్షించి భయంబునందదుదరంబుల్సొత్తురాప్రోలునన్ 4

* మహిమప్రకరణము * సప్తమము *

మ. ఎరణాయూరుసుగత్తివాకయుడ యారెన్నెళుంబూరుమే
త్తిరుపట్టూరునురాయపేట తిరువల్లిక్కేణిచేపాకయు
న్పరశుంవాక పరంగికొండ మరికృష్ణాంపేటయున్ లోనుగాఁ
బురిచుట్టన్ విలసిల్లునాటుపురముల్ భూతిందదేకాకృతిన్. 1

సీ. కుంభకోణము కల్లికోటకర్నోలుబ
ళ్ళారిచిత్తూరు సేలంబుకడప
కబడాలబందరు కనరామధుర తిన్న
వల్లియు తిరిచెనాపల్లిమఱియుఁ
గోయముత్తురుమంజకుప్పంబు నాగచెం
గల్పట్టు నెల్లూరనల్పపటిమ
వఱలుగుంటూరుబందరును రాజమహేంద్రి
వరము నాఁగవిశాఖపట్టణంబు

గీ. నవఁగశ్రీకాకుళము గంజమునఁగ బరఁగు
నిరువదియు రెండు జిల్లాలకుఁ బ్రసిద్ధరు
రాజకార్యంబులకునెల్ల రాజధాని
యాపుర ప్రాభవము భువినసదృశంబు. 2

పురికంజుట్టును బశ్చిమోత్తర దిశాభోగంబులన్ లోహము
ల్గరచన్ బూన్చినయంత్రకూటముల పైఁగన్పట్టునాత్మాహితా
మరలోకంబడిపంబులంచుఁ బిలుపన్ సమ్యగ్ధూమాశ్వతఘ్నుల్ బలం
బరమప్రాంశుతరాగ్నియంత్రగసుధా బద్ధేష్టికాస్తంభముల్ 3

పౌరప్రకరణము - అష్టమము

భేరీలన్వినిపించు పెద్దకడుపుల్ప్రోఁగా బృహద్ధ్వజపుం
ఛారంబుందమ మందయానములకుం బ్రాపై విజృంభింపఁగా
భూరిప్రౌఢిమహోత్సవ[illegible]ముం బోలంవినోదింతురా
బేరిలాదిగఁగొందఱుంగములగోభృత్తుండిభుల్ తుందిభుల్. 1
కచభారంబతిభారమౌకచభరా ఖర్వాతిగర్వారియా
కుచభారంబరయంగఁ దత్కుచకుచాక్షుద్రోరుభారాతిభా
రచితంబాకటిచక్రమౌటఁ దగుమంద్రక్షీణయానాభిశో
భిచమత్కారములందుఁ దుందిభలకాబేరివణిక్స్త్రీలకున్. 2
తేలికపారులయ్యురవదేశపు చుట్టుకుపాగలొప్పనం
గీలుపదాగ్రసీమఁదులకింపఁగముచ్చెలు కాళ్ళఁజేరుమా
లాలుధరించి సోయగములంబురవీధులఁబొల్తురెష్టునీ
లాలఘుతార్క్ష్యరేఖమొదలారులు పిళ్ళలుసెట్లునాయకుల్. 3

ఉ. ప్రొద్దున లేచి కుంటలకుఁ బోయి మొగంబులఁ బ్రామి వచ్చి వే
ల్పద్దులు పుల్లసీరులు నుజాలఁగఁ ద్రావి పొగాకు వీడెముల్
కొద్దిగ జేసి లోన బలుగోచులు పైఁ బురిచుట్లు నొప్పఁగాఁ
బద్దులతోఁ జరింతురు రవల్ పురవీధుల బేదమున్నఁగన్.

క. పురవీధుల హాస్యరస
స్ఫురణకుఁ బాత్రులయి తిరుగుచుందు రెపుడు గొం
దఱు నేనుఁగుఁగాళ్ళఁగల
పురుషులు వనితలు నుస్ఖలితపు న్నడకలతోన్.

చ. పసుపు నునూనె మేనులను బ్రాముపయిన్ వలుగిప్పపిండి రు
ద్దిసలిపి నారికేళవనదీర్ఘికలం దిగి తీర్థమాడియు
య్యసమపుకేలు గంటపిరుదంటఁగఁ దీర్ఘపుగిండి రొండిపైఁ
బొసఁగఁగ నింప్లు సేరుమరు ప్రొద్దుటి ప్రొద్దుల ద్రావిడాంగనల్.

చ. తెలతెలవేగ మేలుకొని తీర్థపుగుంటలకేగి దోవతుల్
తలతల నొప్పఁగా నుతికి తాపలపై నిడి తానమాడి తా
వులఁ బది రెండు పుండ్రములు పూని గృహంబుల సేర్చి పీటత్రా
దులపయి నాజపై తురు మఘంగిడి చేతులఁ దట్టి వైష్ణవుల్.

వీరభటప్రకరణము నవమము

చ. పటిమఁ బురోపకంఠతటవాటికలన్వడి బార్లుదీరియు
ద్భటసుభటచ్ఛటాపటల దాటులు రేపును మాపు బాహుసం
ఘటితములౌ తుపాకుల చకచ్చకలొప్పఁగ వాతుసేయని
ష్కుటకుటజప్రతిధ్వనిగఘూర్ణిలు ఫైర్లఫెళఫెళధ్వనుల్.

కుమురుగసందునందుఁబుడిగుప్తికినిల్పఁగ వీరరౌద్రసం
పదలనెసంగుపోలిసుల బంటులొగింబడునిద్దరల్ప్రుం
గుదియలుప్రానిలాగులును గుత్తపుకంచుకముల్ ధరించువా
రదయుతఁగాలకింకర భయంకరవృత్తిఁజరింతురెంతయున్. 2

ఉపవనప్రకరణము దశమము

వేణీకాంచత్సుహా శ్రేణికామ్రేడిత
వేణుకాండాతతా వృతులుగలిగి
సురసాలనిభనూతన రసాలముఖచారు
తరసాలషండ సంతతులుగల్గి
మల్లికాదిగపుష్ప వల్లికాలోకమ
తల్లికామంట పోద్యమముగల్గి
యాళీభవత్పద్మపాళీవినోద
స్మరాళీరుచిర దీక్షకాళిగల్గి
గీ. నారికేళవనంబులు నగరిచుట్టు
గాన్కొనుచునొప్పు చీకటుల్ గడలుకొనఁగ
మెరుగులప్పరిమగువలై మెలఁగుకతన
మొగులుగిన్కను బురిచుట్టు ముట్టెననఁగ. 1

గీ. తద్వనంబులనెత్తు నేతములు సారె
నెగయుటయు వ్రాలుటయును వర్ణింపఁదగును
భువినధఃపురి దివినిస్వఃపురియటంచు
నభినయించువనేందిరా హస్తలీల. 2

చ. పురివెలిపేటలం దునుపఁబొల్పగు నారికెడంపుతోటలం
దిరవగుబంగళాల కొకరిద్దఱుమువ్వురు లంజయాండ్రతో
వరశకటాప్తినేగి ధనవంతులు నాగరులెల్లరాత్రులం
బరగసుఖింతురెప్డు మధుపాన రతోత్సవవిభ్రమోన్నతిన్ 3

మ. పురికిందక్షిణ పశ్చిమంబుల వనాభోగంబులుంజూడ గా
ర్డనరులుం గర్నలు సెక్రటేరులు కమాన్డర్లింక జడ్జీల్కల
క్టరులుం బాదరులుంగమీషనరులు మేస్త్రిల్ [illegible] గా
దొరలుండందగుబంగళాలు చెలువొందున్నారువేలుందగన్ 4

శాకతక్రవిక్రయికా ప్రకరణము - ఏకాదశము.

చ. తిరముకసైటఁజాఱు చనుతిత్తులు గంతులువ్రేయ సోర్ణగం
డ్లకుసరితూట్లవేర్లుచెవులన్ బెనుగమ్మలుతూఁగధూమవ
త్రికలుషవీటికాశన శితప్రచలాధరలై చరింతు రిం
చుకవడిశాకవిక్రయిక శూద్రజరద్ద్రవిడాంగనల్ పురిన్ 1

సీ. పడఁతిరో తగుచల్లపిడతకువెలయెంత
పెద్దదుడ్డటువైచి పేర్మిఁగొనుము
తరుణి నీపెరుగుముంతలుపల్చనైనవి
తోడుగూడినవవి చూడుమింక
కలికిరో పాలిండ్లఘనతఁజెల్వగుఁగదా
పాలిండ్లజూడ మాపటికిరమ్ము
వనజాక్షి నీవెన్న వలపుఁబాన్పవెప్రీతి
స్నేహముగలచోట నెరియువలపు

గీ. లనుచు రసవర్మ మర్మభావాన్వితముగ
వన్నెగాండ్రిచ్చు చతురంపు ప్రశ్నములకు
వరుసననుగతములుగ నుత్తరములిడుచు
చల్లలమ్మిరప్పరి గొల్లచెలులు. 2

పుష్పలావికాప్రకరణము ద్వాదశము

మొల్లలుమల్లెలున్మరువముల్ దవనంబులుమించుగొజ్జఁగుల్
నల్లలితంబులైన విరజాజులు జాజులు సంపెఁగల్ సము
త్పుల్లములైన గన్నెరులుఁ బూన్చిన చిత్రపు చెండులెత్తులుం
హల్లక పద్మమాల్యములు నమ్మెదు నప్పరిఁబుష్పలావికల్ 1

కవితామోదభరానుగ భ్రమరఝుంకారంబు లింపొందఁగా
లలితామాల్యలతాంతమాల్యములుగ్రేలన్గ్రోలలుంబూనివీ
ధులలోఁ గ్రమ్మరుఁ దూర్యముల్ మొరయఁజేతో జాత్ర
[ముల్ పేర్మి వా
టిల నేగించెడి తజ్జయేందిరలమాట్కిం బుష్పలావీతతుల్. 2

అలిగెదుతనువల్లి నంటికంతలతాంగి
చిలుకు చేకోకపుష్పిణికిరజము
గణికలపై మాకుఁ గలదుకూర్మిమృగాక్షి
మాజాతులనుగన్న మరలఁగలవె
పద్మినీజాతి గన్పడదేమొ పద్మాస్య
తావులచేదానిఁ దగఁదెలియుము
సకియ నీయలరుదండకుఁ గోరెవచ్చితిఁ
దగువెలపెట్టి నా దండగొనుము

గీ. టంచు సాకూతవిటవచనానుయాష
చతురతర నర్మ గర్భమోచాసమాన
చారువాచా చమత్కృతుల్ సలిపి పుష్ప
లమ్మెదరు పుష్పలావిక లప్పురమున.

శకటప్రకరణము-త్రయోదశము.

మ. చతురశ్వద్విహయాన్వితంబులు చతుశ్చక్రాభిరామంబుల
చిత చిత్రాంబరసద్వితానకములై చెల్వారు సారట్లను
న్నతిమీఱ న్విహరించు నన్నగరి నానాదేశభూపాల సం
హతి తత్పూర్విభవేక్షణాభ్యుప గతాశాధీశులన్ బోలుచున్

గీ. పేద మున్నుగ నెక్కిన పెట్టెబండ్లు
లెట్టులెద్దులఁబూన్ప సత్వరతఁ బఱచు
గిరిగొనుచువచ్చుఁ బ్రజ తొలఁగించు పగిది
మ్రోఁగుచు నిరంతరముగ గతాగతముల.

మ. సకియల్లోవెలయన్ బయిన్మితిఁటచ్ఛన్నంబులై పేటికా
శకటవ్రాతము-వీట ఘుర్ఘరఘనస్వానంబులన్ బర్వు పీ
ధికల న్మించులతోఁ బురంబుగను బ్రీతిన్ వచ్చి గజిల్లుఁ
బ్రకటస్ఫూర్తినఁ బరిభ్రమించు నిబిడాభ్రశ్రేణిచందంబునన్

గీ. ఇట్టిపోతులఁబోల్కొంచి యెడ్లబండ్లు
పటురయంబునఁ బఱచు నప్పట్టణమున
దత్పురాద్భుత విభ్రమదర్శనైక
రభసపవమాన దేవతా రథములనఁగ.

మ. లలితాకారవిచిత్రవేష రుచిరాలంకార శృంగార మూ
ర్తులు యూరోప్దారసానులున్ దొరలుదోడ్తో సాఁటుతెన్నెట్టిన

స్థలి నారూఢవిమానులై తిరుగు గంధర్వాప్సరః కిన్నరు
ల్బలెఁ గ్రీడింతురు పీటవార్ధికడ లీలారథ్యలన్ సంధ్యలన్. 5

చ. ప్రకటతఁ జూడనొప్పుఁ బురి రాత్రులఘోరటద్రుతవ్రజ
చ్ఛకట ముఖంబులందు నిరుచక్కఁ ఘటించిన దీపయంత్ర దీ
పికలు పురప్రదీపరుచి విభ్రమధిక్కరణా సహాయాన్నద
త్ప్రికలుషితభ్రమత్తిమిర దైవతతామ్రతరేక్షణాకృతిన్. 6

స్రగ్విణీవృత్తము.

అంకముక్తేందు బింబాభవక్త్రాంబుజో
దంచురన్మందహాసావ గమ్యోద్దయా
పంకజాప్తోపమభ్రాజితేజోద్భుతా
రాంకవోలంకృతా రాజ్యలక్ష్మీసుతా. 7

గద్యము-ఇది శ్రీమన్మాల్య నృసింహప్రసాదసమాసాదితసకలశాస్త్ర
సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృత సరస
సారస్వత చతుర వాగ్ధోరణి మతుకుమల్లికులమతల్లి కాబ్జ
వల్లికా వియన్మణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి
తనూభవాగ్రణి నృసింహవిద్వన్మణి ప్రణీతంబైన
చెన్నపురీవిలాసంబను ప్రబంధంబునందుఁ
ప్రథమంబగు స్వరూపపద్ధతి
సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

ద్వితీయంబగు పూర్వపద్ధతి ప్రారంభము.

అందు సముద్రప్రాకరణము ప్రథమము.

క. పరిపూర్ణ ధాన్యధనభా
స్వరతరగూడూరురాజ్య సామ్రాజ్యవిక
స్వరవివిధ విభవజిత కి
న్నరపతివాఃపతి మహేంద్ర నాగనరేంద్రా. 1

వ. అవధరింపుము. 2

ఉ. ఆపుటభేదనంబునకు నారయఁదూర్పునఁ దీవ్రవాత వి
క్షేపవిఘూర్ణితోర్మిచయజృంభిత భూరిగభీరఘోషణా
టోపముతోఁ బయోధినెగడుం దదశేషపురాధిరాజతా
ధ్యాపయికానిశధ్వనదయత్నభవాద్భుతమందుభిస్థితిన్ 3

ఉ. భ్రాంతివహించునొక్కపుడుఁ బాయఁడు చెంతవసించునానదీ
కాంతుఁడు జాలిమైకొనఁగ గామిక్రియన్నగరీమతల్లి మే
ల్గాంతికిఁజిక్కి చూపునధికంబుగ నూర్మిభుజాముఖోచ్చల
ద్దంతురశీకరస్తబకదంభసముజ్జ్వల మౌక్తికాంజలుల్. 4

ఉ. తుంగతగెల్వనింగికెగఁ దొట్టిసముద్ధతిఁ బొంగుసాగరా
భంగతరంగభంగికలు ప్రాంతగ సౌధపదాంతఘట్టనన్
భంగమునొంది లజ్జపడుభంగివిలీనములై జనున్సదా
భంగురవృత్తులౌజడులు వాంఛితలాభములన్ భజింతురే. 5

ఉ. శ్రీమెఱయుంగనంకమునఁ జెల్వగుతద్వరదుర్గలక్ష్మి న
వ్యామవిసర్పితాంబు పరిఘాభుజమండలిఁ జేర్చి పుత్రికా

ప్రేమఁదనర్చు నంబునిధిపేమఱు విద్రుమశంఖశుక్తిము
క్తామణిసూలి కాళ్లినుపకంఠము నద్భుతలంకరించుచున్. 6

తీరహర్మ్యప్రకరణము-ద్వితీయము.

1. పారావారంబువ్వలి
తీరము గనువేడ్కనిక్కి తిలకించినమాడ్కిన్
దీరస్థితసౌధములరు
దారంగననగు సమున్నతాగ్రములనుచున్. 1

గీ. తీరసౌధధ్వజాగ్రి సందీప్తమైన
గుడ్డొకటిపాద్దుతోడనెక్కు మఱివార్ధిలు
వసుధిరాజనకెదురఁదర్పట్టనేందగ్రి
జాలికిఁదమపూన్చు నొక యిఁద్రజాలమనఁగ. 2

నౌకాప్రకరణము తృతీయము

శా. వీరస్థోన్నతసౌధరాజికెమరన్ దీండ్రించుచుం వార్ధిలో
బారుల్దీఱిచియున్నభూరితరణి వ్రాతంబుచూడఁగఁ జె
ల్వారుఁదత్పురి బ్ధిరాజపుత్రిహర్మ్య…హాసన్నద్ధమై
పోరందార్కొని మోహరించిన విధంబుల్తేట తెల్లంబుగన్. 1

శా. ద్వితస్తంభవిచిత్రితంబులు మహావిస్తారదీర్ఘంబులై
నేత్రానందమొనర్చునావలుదధిన్వేగ బర్వంజగ
చ్చిత్రంబుంగను వేడ్కలేచియసకృద్వి సంభసంచారియా
వృత్తారాతికిలోఁగిదాఁగినమహార్ణవభృత్తిలింబోలుచున్. 2

గీ. సరకునింపను దింపనుసారుసారెఁ
దరులయొద్దకు దరియొద్దకురుగుపడవ

లోడలకు మేడలకు మైత్రిఁ బొనరఁగూర్పు
నిటునటు చరించుచారుల నెనసి వెలయు. 3

క. సంఘములై పోగ యోడలు
జంఘాలతఁ బఱచు నెపుడు జలనిధివీచీ
సంఘాతవిహృతి లీలా
లంఘనకృత్తిమి తిమింగిలంబులపగిదిన్. 4

సేతుప్రకరణము చతుర్థము.

శా. శీతప్రోతనిభాతిశాయి సముయప్రోద్దండదండోపరి
స్యూతస్ఫీతవిశాలదారుఫల కాస్తోమంబులన్వారిలో
బోతవార్ధిముదాకఁ గట్టినదిటంపున్సేతువొప్పారుఁ బ్రా
ఖ్యాతశ్రీరఘురామ సేతురచనాస్ఫూర్తిందలంపించుచున్. 1

నౌధాన్యవాటికాప్రకరణము పంచమము

ఉ. అప్పురినోడరేవున ననంతములైన యశేషధాన్యపుం
దిప్పలుసూడనొప్పునతిదీర్ఘగృహోజ్జ్వలధాన్యవాటినె
ల్లప్పుడుకూర్మిపంటలపొలందిపురేందిరఁ జూడవచ్చు వోఁ
దెప్పరమా సమృద్ధిఁగటు దెల్పుచుఁదెచ్చినకాన్కలోయనన్. 1

నౌకాదీపస్తంభప్రకరణము షష్ఠము

మ. పురమార్గంబులమధ్యభాగమున నంభోరాశితీరంబునన్
బరపై యొప్పుశిలా వితర్ధిపయినుద్భాసించునెల్లప్పుసా
గరధావత్తరికోటికిన్నిశిలమార్గంబుం బ్రదర్శింపభా
స్వరదీపంబిడు గచ్ఛగంబ మొకడాశ్చర్యాతిదీర్ఘాకృతిన్. 1

చ. ప్రమదమొనర్చురాత్రుల శిరస్థితదర్పణపేటికాంతర
భ్రమదతిచిత్రదీపనికర స్ఫురణంబులగచ్ఛగంబము

భ్రమయుసురాజుఁగాంచుతఱి బ్రాతిగనారతిఁబట్టుభూరివి
భ్రమనగరేందిరోన్నమితబాహుల్మృణాళములనాఁగనుంగొనన్

మ. తనరుంగన్గొనఁదత్సముస్నతపృథుస్తంభాంతరాళంబునన్
జనులెక్కన్ఘటియించు నూర్ధ్వవిలసత్సోపానసంతానమా
ఘనధీభాషితులింగిలీషులు సమగ్రప్రౌఢిసాధింపఁజ
య్యనసయ్యేస్త్రిపురంబుదార్కొనఁ గృతంబౌగూఢమార్గం
[బునన్. ౧

సభాప్రకరణము సప్తమము.

చ. ప్రతతరనౌషధీయుతముద్రావకపూరితకాచపాత్రికా
న్వితమువిచిత్ర యంత్రపరిపీతముగంధకలోహరజ్జుసం
యుతమునుదక్షసేవితము నై తగియౌషధసిద్ధతాపనా
యతనముఁబోలుతాంత్రికసభాయతనంబుపురంబుతూర్పునన్

మ. పెనుపొందున్నగరంబుతూర్పునను సూప్రిమ్కోర్టునాఁజన్నికో
ర్టునుసీకట్టమునాఁ గమిస్సరియు నారూపింపనాఫీసులీ
జనలోకంబుఁ సర్వధర్మము లు సంస్థాపింపనేతెంచిని
ల్పినపాకారియమాంబునాథ ధనరాళ్లీలాసభావైఖరిన్. ౨

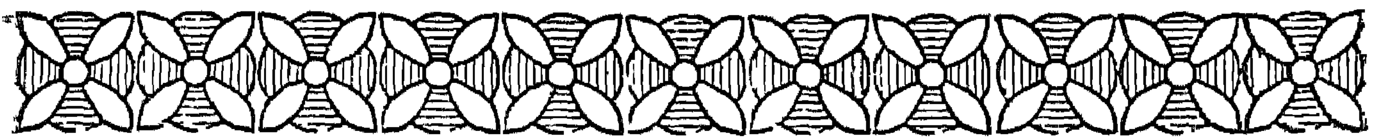
మ. బుధసేవ్యంబులు హేతిభృత్పరిగతంబుల్ధర్మరాడ్దండస
త్ప్రథముల్పుణ్యజనాశ్రయంబులుప్ర చేతస్థానముల్పాశుగా
భ్యధికోద్యోగములర్థదప్రియములుగ్రాక్రీడముల్గాన స
ద్ధీధరన్మించు దిగీశసంసదుపమాస్తిందత్సదస్సద్మముల్. ౩

మాలిని. శుభగుణమణిపేటీ సూరిమందారవాటీ
యిభహయఘనధాటీ యిందిరావాహభఘోటీ

స్వభుజబలకిరీటీ శత్రుభిత్ఖడ్గకోటీ
ప్రభుజనపటుపాటీ భవ్యకీర్త్యగ్రశాటీ. 4

గద్యము-ఇది శ్రీమన్మాల్యశైలనృసింహప్రసాదసమాసాదితసకల
శాస్త్రసంవిముపస్కృతసంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృతసరస
సారస్వతచతురవాగ్ధోరణీమతుకుమల్లికులమతల్లికాబ్జవల్లికా
వియన్మణీకనకాదిశాస్త్రిబుధగ్రామణీతనూభవాగ్రణీ
నృసింహవిద్వన్మణీ ప్రణీతంబయిన చెన్నపురీ
విలాసంబను ప్రబంధంబునందు ద్వితీయంబ
గు పూర్వపద్ధతి సంపూర్ణము 5

శ్రీరస్తు.

తృతీయంబగు దక్షిణపద్ధతి ప్రారంభము.

అందు దుర్గప్రకరణము. ప్రథమము.

క. శ్రీకోట్లవల్లురీనగ
రాతతసౌధీరవాసవాధీశ్వరవి
ఖ్యాతయశోజితశరనా
నాతరతుషారచంద్ర నాగనరేంద్రా. 1

వ. అవధరింపుము. 2

చ. తగునలపట్టణంబునకుఁ దక్షిణభాగమునందసాధ్యమై
నెగడెనుసీమఁగోటక్రమ నిమ్నముగావసుధాతలాంతరో

పగమయిసంభ్రమద్ధ్రఘకవాటపటిష్ఠత రాట్టకూటయం
త్రగణశతఘ్నికాభి నిహితధ్వజిసీబహుగుల్మగుప్తమై. 3

మ. పరిఘాఘుత్రితయత్రిశప్రయుతమై భాసిల్లులోకోటలో
బరఁగున్ గార్నరుమెంటు ప్రేజరుదలంపన్నిల్లైరిచ్చచె
చ్చెరఁగొంటాఁటునులోనుగాఁగల సభల్ప్రొల్వారుబల్ స్టోర్లువె
క్కుడ సోజర్లవిబారకీసులుఘరంగుల్బల్విరంగుల్గనన్. 4

గీ. బుడతకీసులు సోజరుల్వొదలుచుండ
బారకీసులగదులు పెంపారునందు
శరభశార్దూలహర్యక్ష సంఘఁబిడ
మందరాచలకందరబృందమనఁగ. 5

చ. వినుత పరార్థ్యవేషులగు వేలకొలందిదొరల్సమున్నతా
సనములసిల్వ నీలపటసంవృతిమత్ఫలకాళిముందు నూ
ల్కొనలిఖియించు రైటరులుగొల్వగగావన్నరుగొల్వుసేయ నా
ఘనసభ సొంపుగాంనవలెఁ గానివచింపవశంబెయేరికిఁ 6

గీ. సరభసవిసర్పి రాజహంసప్రచార
రాజితంబగు క్రౌంచరంధ్రింబనంగ
సంతత శ్వేతకాయసంచారమైన
ద్వారక ఝాగుహాపరంపరదనర్చు. 7

చ. అలమోర్మేనురసంగిబొంబయియుభర్మాసీమ పెగోవబం
గళకోరంగియునాదిగాఁగలుగుప్రఖ్యాతంపుకోస్తాలనా
వలరాకల్నగరీజనంబులకురేవఁ దెల్పురంజిల్లును
జ్వలసీకష్టనివిష్టకేతనపటు స్తంభాగ్రిచేలచ్ఛటల్ 8

సేనాప్రకరణము-ద్వితీయము.

సీ. రణభరంబు కరంబు రహింభరించినడంబు
బొమిడికంబులు శిరంబులఁ జెలంగ
రోషంపునలంపు రుచిముంపనఁగఁగెంపు
కంకటంపు బిగింపుగరిమనింప
సరిహింసలురిరంసనల మొనన్న ప్రశంస
జల్లడాలసితమాంసలత నెసఁగ
ఘటపంక్తి తరుషండముల మదాంకురశండ
మనఁ దుపాకులకండ ఘనతనుంప
గీ. శ్రేణులై యాజిపరిచితి సేయుచున్న
మిల్టెరీలపటాళము లెల్లఁగనుము
మూర్తిమంతంబులగుమదమోహలోభ
గాఢకోపాద్భుత వ్యతికరములనఁగ 1

శతఘ్నికాప్రకరణము-తృతీయము.

ఉ. దాపగువారిధిన్వడలితారయమగ్నిపలఁ జేసఁ జూడియూ
రోపులుకారఁబెట్టుపొగరుక్మకరప్రకరంబులట్లకం
డోపలమండలోల్బణమహాహ్వధరంబులమాష్కి వేష్కకం
బ్రాపయియొప్పునెప్పుతుపికంగులబారులుగుండ్లప్రోవులున్. 1
ఉ. యామశతఘ్ని రేయుఁ బగలాబలుకోటవినిశ్చితంబులౌ
యామములన్నభీమునకబ్బిఁబ్రతిధ్వనులుబ్బవిల్లను
ద్దామతఘంటికాసహకృతంబయి ఘర్ఘరఘోషమీననా
యామికులంబురప్రబలునారసిప్రొద్దుఁజెప్పుతురెంతయున్. 2

మ. దూరద్వీపవణిక్ప్రవితీర్ణతబృహత్పోతాగమంబున్ మహో
దారుల్గౌర్జరులాదిగాదొరలప్రస్థానంబులన్వ్యర్థవి
స్తారాశ్చర్యములన్విచిత్రజయవార్తల్దైవప్నెల్లప్రస్తుత
స్నీరంధ్రాభ్రఘనధ్వనద్బహుళశతఘ్నీఘోరనిర్ఘోషముల్ 3

మేడిసు ప్రకరణము-చతుర్థము.

మ. విపులంబైతగుకోటలోపలశిలావేదిన్ జతుస్తంభమం
టపమందాసులుతానుడోడితనబిడ్డన్ దెచ్చి యొప్పించుట
ల్గృపఁజేకొంటయుఁగన్పడన్నిలుపుమేడీసున్ గనన్దోఁచుతీం
డ్రపుశ్రీరంగసమాఖ్యపట్టణరణారంభంబులీనాటికిన్. 1

మండ్రోయు ప్రకరణము. పంచమము

మ. అతిపీనాంగుఁడతిప్రమాణ తురగాధ్యారూఢుఁడశ్వాజినా
వృతుఁడంఘ్రిస్పృగవాఙ్ముఖాసిధరుఁడై శెంపొందుమండ్రోలునా
కృతిఁజూడందగియొప్పు నప్పురికవాగ్దిగ్స్వామి నుచ్చైఃప్రక
ల్పితవిస్తారవితర్దిమీఁదఁదిరువల్లిక్కేణిపెద్రోడ్డునన్. 1

మ. రవిరథ్యంబులఁబోరఁజూచుక్రియదర్ప శ్రీవిజృంభించు మే
ల్జవనంబైన హయంబునెక్కి నిఖిలాశాభర్తలన్గెల్వఁగా
దివికిన్ బోవఁగఁదట్టివాజినెగయన్ దీకొల్పుచున్నట్టుగా
నవుమండ్రోలుగనంగ నిప్పటికి బశ్యద్విస్మయాపాదియై. 2

ధర్మస్థాన ప్రకరణము. షష్ఠము.

మ. గ్రసదాశేశ్వరసంసదుద్యమము లిన్కంటాక్ససిస్మెంటుటా
క్సుసదర్కోర్టును హేస్టుపోలిసును నాసాంపారునాఫీసులిం
పెసగున్ దత్పురి దక్షిణంపు దెసలోకై కార్యధర్మంబు మే
లొసగన్ జాతిదొరల్ మటిఁ బందగి బాహ్యాద్యాన భాగంబులన్

దక్షిణశాఖానగరప్రకరణము-సప్తమము

వ. వెండియునాదండధరదిఙ్మండలంబున నఖండమై భవోద్దండంబులై మెండుకొని దండినొప్పి సౌధమండలానుమీయమాన లక్ష్మీత్యజనవిచిత్రవిభవపరిపాకయగుచేపాకయు విపులతరవిపణివీథీమతల్లి శ్రేణియగుతిరువల్లిక్కేణియు న[illegible]రోద్యానతరువాటియగు రాయపేటయుం బటుబోమప్రభాపహసితాలకాపురంబగు మైలాపురంబును నిబిరీసనారికేళవాటపిష్పాటంబగు కృష్ణాంపేటయు హర్మ్యకూటతిరస్కృతాద్రికూటయగు చింతాద్రిపేటయుహయాణేశ్వర సౌధసందోహభాస్వరంబై పేటలకెల్ల పెద్దగు మహాండోడ్డునను శాఖానగర ప్రకాండంబులు సదృశమండన శోభాఖండాభిరామంబులై యప్పట్టణంబునకుం బాయని తోడునీడల వడువున నెగడుచుండ గన్నులపండువు సేయుచుండు నందుం దిరువల్లిక్కేణి యందు మున్న మందరణభరాస్పంద రభసంబున సంక్రందననందన స్యందనం బాందోళికపింఛదామ సుందరంబుగ నతిరయంబునం ఱపుటవలనంబొడమిన బెడిదంపుబడలిక లుడుపుకొనంగడంగి పార్థసారథియనన్నెగడి యర్చావిభవంబున విశ్రమించిన యా విశ్వగర్భుని యత్యున్నత పురుషప్రమాణంబగు దివ్యమంగళ విగ్రహంబు రుచిరతర రాజమానవిమానగోపుర ప్రాకారబహుస్తంభమంటపానీకపతాకికాపుష్కరిణీవిలాసంబులునుగనుంగొనుటబహుజన్మకృతసుకృతపరిపాకంబునంగాకయూరక యేలచేకూఱుమఱియును. 1

పార్థసారథి ప్రకరణము. అష్టమము.

సీ. అభ్రంలిహాకార విభ్రమస్వీకార
శుభ్రభప్రాకార సుభగరుచులు

హింత్రశిలాస్తంభమాలికావష్టంభమంటపౌఘాదంభమంజిమములు
దభ్రగలసమానకనకాచలసమానకలితోజ్జ్వలవిమానకమగ్రతులు
ఘార్ధాంతగోపురాంతర్ధానగోపురసన్నద్ధాళుగోపురప్రాభవములు
. రమ్యభాస్వరకార్తస్వరధ్వజాభివిలసితవికస్వరప్రభావిలసనములు
లపరిష్కారకరణిపుష్కరణిరమణిపార్థసారథిహారికందు ప్రథమజెందు

ఉ. ప్రథితప్రోన్నత పార్థసారథిగృహాగ్రస్థాయి హైమధ్వజ
గ్రథితాలంబితఘంటికాస్తబకసంఘంబుల్ ముహుర్మందవా
తధుతిన్ ఘల్లురనంగ నిష్కుటతరూదంచత్ఫలాస్వాదనా
విమదంచచ్ఛుకరాజసారికెగయన్విన్వీధికిన్ ఘల్లునన్. 2

వ. మఱియు నిజభక్తిభావభారభరితభాగవతసాధుసాత్కృత
రుపార్థ సేవధియగు పార్థసారథిమధుమథనునకుం బ్రీత్యర్థం
బు వైశాఖమాసంబున శుద్ధపక్షంబున సమారబ్ధంబగుసంవత్సరో
త్సవారంభసంభ్రమంబున ధర్మకర్తలు భర్మరసపరివర్మితపర్ణాభి
రామంబులు నుత్తంభిత సఫలస్తబకరంభావష్టంభసురుచిర స్తంభ
మాలికాగంభీరంబులు దుగ్ధసింధు ఫేనధవళ తరళ వితానవి
లంబమానకాచమయచిత్రదీపయంత్రమాలికాలంకృతంబులు విక
సురభిళవివిధకుసుమదామమంజులంబులు నవిరళనారికేళదళకల్పి
తఘటనాపటుతరంబులు నుత్తుంగతరతోరణాకీర్ణంబులునై దివ్య
విమానంబులననుకరించు కాయమానంబులు తదీయదేవాలయపు
రోభాగ[illegible]వీథుల నందునందునుం బొందుబఱచి తన్మం
దిరాళిందంబు మొదలుగ రథ్యాపథంబు సురభిసలిలసిక్తసంమృష్టం
బుగావించి ప్రతిగృహంబున భినవమంగళాలంకారశోభనంబులు
గానొప్పనప్పురంబునన ప్పరమేశ్వరు నేగింపమునుకొనినానావిధమ

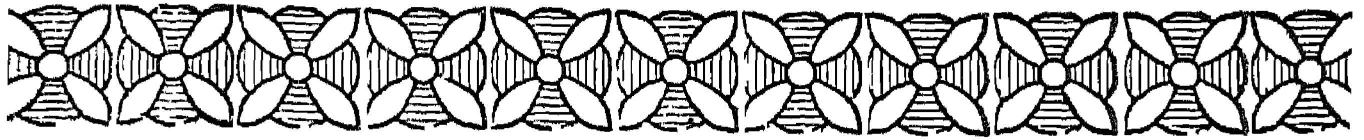
శశికందళ ప్రభాసందోహసుందరంబై రోహణ వసుంధరాధరంబ
చందంబునందందంబొందు దివ్యస్యందనంబుపైఁ గృతాధిరోహణుఁ
జేసియుగపదాపుంఖితపుంఖానుపుంఖశంఖకాహళపటహడమరుడిం
డిమనిస్సాణనిస్సరన్నిస్వానంబులకుం దరుగ మర బెదరు గొమర
తిమురుం బ్రియుంపు తెరగంటి తెఱవలుపడినొనరించు స్వయం
గ్రహపరీరంభగుంభనంబులకలరిసురగరుడకిన్నరోరగ గంధర్వ సిద్ధ
సాధ్యవిద్యాధరకింపురుషప్రముఖనిఖిలలేఖప్రకరంబులు బహులాక
రపూర్వకంబుగం బలుమఱు బలుదెఱుంగులం జేయు జయజయశ
బ్దంబులకు నను ప్రాసంబులగు వందిమాగధసందోహసుందర
మంద స్తవపాఠంబులుం బరిఢవిల్ల వేడుకఁ దోడుకొను ప్రోడలగు
ద్రావిడవైష్ణవులు గూడికొనియజాండ కోశంబు పేటెత్తనెలుం
గెత్తిపాడు దివ్యప్రబంధానుసంధానంబులకుం దోడై నెగడునాస్తి
క సౌవస్తిక భూసురస్తోమభాసురస్వస్తిప్రవచనంబులు నిండారన
లోకనకౌతుకాగతానేకలోకనికరంబుల కలకలంబులు వారింప
వేత్రహస్తులు బరాబరులు సేయుమహనీయమహాత్మ్యవదిద్ధృతి
చే నంతరిక్షంబువలన క్షితితలంబునకుం దిగిన ఋక్షమండలంబుల
కు సదృక్షంబులయిన సురభితైలధారాప్రజ్వలితకరదీపికాలక్షంబు
లు వెలుంగ నొప్పుమీఱు ధరిత్రీతలరత్నంబు సొంపునమఱుంబో
డమివిమానంబులెక్కి యుప్పరంబుననుండి భరతఫణితసరణిబహు
ల తాండవభేదంబులు దంపిగా మెండుసూపు వెలయాండ్రతండ
ంబులసవిస్మయంబుగా సందర్శించు పురంధ్రిపురసుందరీ సందోహం
బులనియెడు సందేహంబు వాపాదించు ప్రాసాదోపరి పరిక్రీడత్పు
రపురంధ్రికానికరంబులకరకమలంబులచేత వికీర్యమాణంబులగు

రభిళకుసుమపరంపరలవలన సమాగతంబు లైమిళిందబృందంబుల
నవపరిమళలోభ పరిమిళితంబులుగావున మొత్తంబుగాఁదమసిక
ఁజుట్టినపుష్ప సెత్తులన త్రినగిరకలిత కనకకుసుమమంజరీజాలంబు
వారించుచూడవచ్చినఁ బొ్రిడచేడెల కనత్కనక కంకణనిక్వా
ణంబులు గాణింప మాంసలాకలితహల్లోహలహల్లీసకమల్ల కేళీస
ముల్లాసంబు చెలంగఝడితిజాజ్వల్యమాన హుతవహ యంత్రి
మహిర హిమకరజ్యోతిఃపుంజజంజన్యమానవోచిజ్జాలపరిసరణంబు
కులుకు కలికికులుకు చిలకలకొలుకుల నలమిగొని యలుకలుదీ
ర్చు ముదుసలిమగువల జగాజ్యఘ్రరాకురాలాపంబు లనువొంద
సుఘనాఘనఘన ఘటాకఠోరదీర్ఘనిర్హ్రాతఘర్ఘర నిర్ఘోషఘుమం
[illegible] కోలాహలంబులకు బిట్టులికి నెట్టనంగుట్టు
చెడిమట్టుమీఱినొండొండ నెట్టుకొనిదుట్టుపడిదట్టంబులుగ నచ్చ
టచ్చటంబఱివిప నానావిధంబులగు నంగతులు దొ్రిక్కమట్టాడు
చుం బట్టినం బట్టువడక కదువడిం బరచుచుం బరుగెత్తు దర్శనా
గతనాగరజనంబెక్కిన శకటంబులకుఁ గట్టిన తట్టులంగాంచి ఘూ
ల్లున నగుగ్రామ్యపల్లవాధరల కరతలతాలశబ్దంబు లుబ్బుమీఱ
వీధులందందంద నిలిపిన ఘూఁబందిరుల నా కందర్పజనకుని నిలిపి
నయెడల నందుంను భాగవతసందోహంబులకుఁ జందనంబులుం
గుంద మందారారవిందమాల్యంబులుం దాంబూలంబులు ఫలం
బులు పానకంబులు వడపప్పులు నర్పించి సంతర్పణంబు సేయుచు
గర్పూరపూరమిళితంబులగు గందవొడులు నవ్వాటాలకు వన్నె
కాంద్రొండొఁ జల్లులాడ నెల్లెడల మొల్లంబుగ నల్లుకొనుట నందు
ల్లసిల్ల జనంబులెల్ల ఫుల్లకాశకాసనవై ఖరిని బాటిల్ల వలమానమ

లయపవమాన వేపమాన రథ్యాపార్శ్వభాగ సముత్తంభిత రంభ స్తంభ లలితతరతరుణదళ తాళవృంతానిలంబులు పరిభ్రమజ్జ పరిశ్రాంతి నపనయింప నంతటంతట ప్రతిపౌర నిశాంత ద్వారాం తికంబులఁ గాంతతర కాంతాజనక రాంతలతాంత తంతన్యమాన నీరాజన మంగళంబు లాజంగమాజంగమరియంతకంగీకరింపఁ జేయుచుఁ బురప్రదక్షిణంబు సేయించి మరల మణిసౌంధాంతర ళంబుం బ్రవేశింపంజేసి వివిధభోగ ప్రసాదవినియోగంబుల సకల జనులకుం బ్రమోదం బొనఁగూర్చునట్టి యప్పార్థసారథిదేవుని మహోత్సవవైభవంబు గనుంగొన్నవారల కిహంబున సకల కళ్యాణకౌతుకంబులబ్బుటయుం గాక కైవల్యంబు కరగతంబై యుండు మఱియును

పృథ్వీవృత్తము-- ప్రసిద్ధతరబొమ్మ దేవరకులోద్ధనాగాధిపా
ఖ్యసింధుహరిణాంక వేంకటనృసింహభూపాత్మజ
ప్రసక్తబిరుదీభద్బహాదురు ధక్కాధ్వజ
ప్రసంజితబహుప్రధాప్రస్మృతి భీతవైరివ్రజా

గద్యము-ఇది శ్రీమన్మాల్య నృసింహార్య నాదసమాసాదితసకలశాస్త్ర సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృత సరస సారస్వత చతుర వాగ్ధోరణి మతుకుమల్లికులమతల్లికాబ్జ వల్లికా విద్యున్మణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి తనూభవాగ్రణి నృసింహవిద్వన్మణి ప్రణీతంబైన చెన్నపురీవిలాసంబను ప్రబంధంబునందుఁ ద్వితీయంబగు దక్షిణపద్ధతి సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

చతుర్థంబగు పశ్చిమపద్ధతి ప్రారంభము.

అందుఁ బశ్చిమశాఖానగర ప్రకరణము.

ప్రథమము.

. శ్రీపూర్ణతోట్లవల్లూ
రూపవసద్వేణుగోపకారుగృహద్వా
ర్ధాసితసమున్నతామృత
గోపురకృ... నాగగోత్రారమణా.

వ. అవధరింపుము.

౧. పల్లవరంబును బరిశువాకయుఁ జూళ
మణలిసైదాపేట మాధవరము
చేకారెళుంబూరు చెలగునందంబాక
నుంగముపాక పరంగికొండ
వ్యాసులవాడయు నడయారునలపెద్ద
మొట్టుతానాంపేట మేటియైన
కోటూరునను వెలి పేటలావీటికిఁ
బశ్చిమంబైన దిగ్భాగమందు

౨. సౌధహర్మ్యప్రతోళికా సదననివహ
హారిలేఖసమంబులై యభివిసారి
తాయతాన్యోన్యమిళిత రథ్యాభుజాగ్ర
బినఁజెలువొందుననుగు వెచ్చెలులనంగ.

పుస్తకసౌధ ప్రకరణము. ద్వితీయము.

ఉ. పండితమండలంబులకుఁ బంపువుసేయు నశేషకోశముల్
కొండలఁబోలియెల్లెడలఁ గూటగృహంబులనొప్ప భారతీ
భాండగృహంబునాఁగ నొకభాస్వరసౌధముచూడనొప్పునా
ద్దండతఁబ్రోలుపశ్చిమపుదండ నఖండవిభూతితోటలోఁ

క. ఆపుస్తక కోశముభువి
భూపస్తవనీయలీలఁ బొలుపగుకాలే
జీపేరనందు లేఁమ
హాపుస్తకమభ్రి పుష్పమైతనరారున్.

కొల్వుకూటపు ప్రకరణము తృతీయము.

సీ. పురిఁబశ్చిమమునఁగలెక్టరుకచేరి
విపులతిరనాదపస్ఫురదుపవనమున
సఫుషిమనోజ్ఞరుచిర శోభానుభూతి
బరగునుబురందరావనీ భవనమనఁగ.

వినోదసభాప్రకరణము చతుర్థము

మ. స్థలజంబుల్జలజంబులున్వనజముల్ శైలాంబుదస్పర్శనా
నలజంబుల్జలభూబిలాంబరదివానక్తంచరంబుల్విరా
జిలనొప్పారుఁబురిన్వినోదసభవాసింజేతనాచేతనా
ళీనానావిధవస్తు సంచయసమాకీర్ణాబ్జజాండాకృతిన్.

వ. అదివఱియునకుఁదెలెకచేరిక కటన్నటకురంటక ఘోటాద్ఘ
టఘుఁటాఘుఁటీభఁటాకి పరిగతకురవకావరణమై యితేఁబును సఁ
పర్ణకపాలనల్లకీ పన్నకసహకారసైరేయ సప్తలాసప్తపర్ణ సౌవీర
తలాపారణీ సర్వతోభద్రసక్తుఫలసహాదిసకలసాలసముదయసాం

ంకులంబునుద్విదళ [illegible] విరచితాతరళతరమంట పోద్వేల్లితో త్ఫుల్లమల్లికాగోస్తనీలవల్యాలివల్లికా నికుంజమంజులంబును చరువరాంతరసరసికాపార్శ్వ సముచితవిలుంఛిత శ్యామాయమానవయవసరేఖాలంకృతంబునునుత్తానముఖ వ్యస్తకాండపరంపరాతిర్యగానద్ధదండనిబిడ దారుపంజరదుర్లంఘ్యతరోభయపశుపథపరిష్కృతంబునై రుచిరవిపులంబగు నుపవనంబునంబవనాయనసహస్ర సంయుతంబై సహస్ర నయనునికాయ్యంబు [illegible] నంబరతలచుంబిశిఖర కడంబకంబైత్ర్యంబకాచలంబునుంబోలి యతివిశాలోన్నతభూమికాభ్యంతరాభోగభాగంబగుటం బద్మభవాండమంటపంబునకుం బ్రతిభటంబై యొప్పునొక్కమహోన్నతప్రాసాదంబునకుంబురోభాగంబు నుభయపార్శ్వపరికల్పితకంకరాకారరేఖా పరిష్కృతబగు సోపానపంగణినెక్క చ[illegible]గదగణిత స్నిగ్ధశిలాగణాస్థగితంబగు నంగణంబునధ్యాసీనుండగు నొకరాజాధికారపురుషుని నయోగంబుం దర్శితకోశపత్రంబుం నిజనామకంబులిఖించి తత్సేధగభణంబు జొచ్చియచ్చటచ్చట నిచ్చలు మచ్చికపెచ్చు పెరుగం గాంచి నన్మధ్యభాగంబునసమున్నత పీఠికోపరిన్యస్త [illegible]కాంతర్గతంబులై దదుపరిచ్ఛాదకంబులగు నచ్చంపు మించు టద్దంబునుండి బయలునకుంగానంబడుచున్న నొక్కచో మత్స్యంబులు కచ్ఛపంబులు మొసళులు భేకంబులు జలూకంబులు నెండ్రిలు నెజ్జలు నంచలుం జక్కవలుం బాతులుం గొంగలుం, లకుముకులు నీరుపాయిలు శంఖనఖంబులు శంఖంబులు జిల్వలుం గల్వలుం దమ్ములుం దెమ్మలు నురుగులుం బురుగులు నత్తలు ముత్తెంబులు ముత్తెం

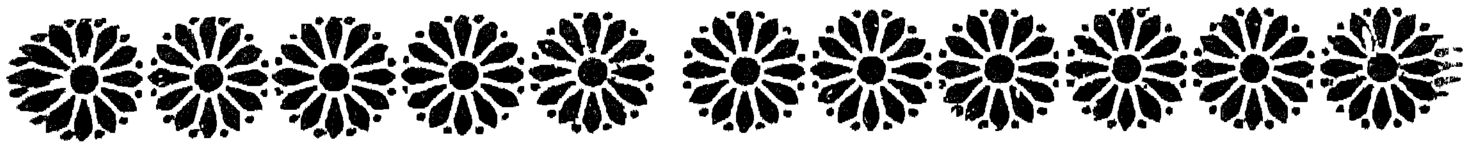
పుచిప్పలు కాకిచిప్పలు నువ్వులుం గవ్వలు చివ్వలు నాచులు
బోత్రిచులు మొదలగు జలీయద్రవ్యంబులును మఱియొక్కపట్టున
రాచెట్టు రాపువ్వు రాచిప్ప రాచిదపలుం ధాతువులును వివిధలో
హసారంబులు నానావర్ణ శిలాశకలంబులు లోనగు పర్వతీయ
పదార్థంబులు వేఱొక్కెనల నీల పీత శుక్ల రక్త హరితకపిశ
చిత్రవర్ణ మృద్భేదంబులు బుట్టకూడు పుట్టగొడుగులును మొ
దలగు పార్థివవస్తువులును నింకొక్క నిర్వ్యూహంబున నేనుంగు
లు సింగంబులు కురంగంబులు లేళ్ళు గుండేళ్ళు గండకంబులు
శరభంబులు గొంకగొఱియలు పులులు చిఱుతపులులు రేములుం
గీచులు మన్నులుం దున్నలుం దుప్పులు నేకలంబులు కొర్నాసు
లు గణుతులు నక్కలు గవయంబులు చమరంబులు మయూ
రంబులు మర్కటాఘ భల్లగోలాంగూల బ్రముఖంబులునగు నా
టవిక జంతుజాలంబును నింకొక్క విటంకంబునం గపోత పాలి
కలంగలవింక కలరవకలకంఠ కలహంస నీలకంఠ చాటుకైర కీరకు
క్కుటాది శకుంతకులంబులును వేఱొక్క [illegible]
లు బెక్కు దీవులమానుసులును మఱియు నొక్క గోపానసిన
నేకద్వీపగత వివిధవర్ణ స్త్రీపురుష నికరంబును మఱియొక్క
యపవరకంబున బెఱదీవుల వెలయాండ్రు గొల్లిసల్పుటయు
నింకొక్క నిద్దంపుటద్దంపుకూటములో నొక పెఱదీవిదొరలు దొర
సానులును ననేక చరాచర నిర్జీవ సజీవ జీవలోకంబునుం గలిగి
యుదరగతాశేషపదార్థ బృందంబగావున ముకుందతుందకంద
రంబు చందంబునం జెన్నొందుచు వైభ వాశ్చర్యంబులకు వై
జనసంబును జిత్రంబులకుం బాత్రంబును నిఖిల వినోదంబులకు

నిదానంబును విలాసంబులకు విశద లాస్యరంగంబును నద్భుతం
బులకు నధిక లీలా సదనంబును ముఖ్యవస్తువులకు మూల భవ
నంబును నగు నమ్మేడ వెడలి మఱల నయ్యధికారి యొసగు చీటి
యా తోటలో వాకిటనున్న మేటిభటునకిచ్చి వానింగడచి లోని
కిన నతఁడు నెదుటం బఱు కఠోరకాలాయస శలాలికావికటఘటితం
బై పంజర ప్రాయంబగు నొక్క విశాలమంటపంబునం జిక్క
పూటపూటకు నెమ్మనగం బాటించి గాటంబుగ దీటుకొల్పు
జింక చివ్వంగి గొఱియ మేకలు లోనగు వాని మాంసంబుల
గ్రాసంబులు చేకొని మెక్కి పుటపుటనై పొగరెక్కి నిక్కి
దిక్కులుచూచుచుం దమ్ము జూచుచున్న జనులంజూచి యేచి
యీసురేచి తీండ్రించుచు వేండ్రంబుగ గాండ్రు గాండ్రనఱ
చుచుం గుత్తుకెత్తి వృత్తపింగళ క్రూరనయనాపాంగరంగంబుల
నంగారంబులు గురియం గులాలచక్ర భంగికాభంగురంబుగ న
వ్యాప సవ్యంబుగ దదభ్యంతరంబునం బరిభ్రమించుచు నిబ్బ
రంబుగ నుబ్బి యబ్బురంబుగ బొబ్బలిడు బెబ్బులులు రెండు
నుపదంతికంబునం దావృగ్విధ మంటపంబునం దావృశంబుగ సం
క్షోభించు తరక్షుద్వయంబును మఱియొక చక్కి శాలాస్తంభ
నిబద్ధంబులగు ఋష్యగవయంబులును వేఱొక్క యెడంగట్టు బె
డిదంబగు గర్తంబునం బడి వెడల నేరక బడిబడి నెగసివిగంబడి
దిగులువడి వడిదక్కి నుడివడి బడలువను నుత్ఫుల్ల నిబిడరోమ
పటలజటిలంబగుట వికటకంబళ కపటకంచుకావృతంబగువను
వృకగనంబను నతికఠోర నఖర భల్లంబగు నచ్ఛభల్లంబును వే
ఱొక్క తావున విశాల శాలాంతరాళంబున లోహశృంఖలం

గట్టిఁబడి యయ్యింటి వెన్నగాఁడి యొడిసినమాఁటుటకుంబలెమీ గులఁ బొడవగు మెడ నెగయనెత్తుచుఁ దన్నుంజూచు వారల వెక్కిరించు క్రియనిక్కి పెదవులల్లార్చుచు నురగాళ్ళగట్టిఁట్టుల తాళ ప్రమాణంబగు చరణ చతుష్టయంబున ధరణి నవష్టంభించి వెనుక కురచనగుతోక వ్రేలంగ్రాలుచున్న గండకమృగంబును మఱియొక్క నెలవునం జతుర్దండికాకూటంబున నిచ్చలుం బిచ్చలించు కొండమృచ్చులతోడం గచ్చుకొనుచుం గ్రీడించు మర్కటంబులును వేఱొంటను దండనుద్దండంబగు శాఖామండలంబుఁం గంతుమీఱి మెంటఁగ నాశ్వాసించు నశ్వతరియును మఱియు నొక్కెటెంకి మంటవిటంకంబులఁ వ్రేలు పేటికల కుహరతటంబుల విహరించు వివిధవిహంగమ విసరంబులును నింకొక్క పజ్జ దీర్ఘమంజూషంబున నామిషంబులు మెక్కి మత్తెక్కి నిదురించు కొండచిలువయు మఱియొక్క పెట్టెలోఁ దెట్టెలుగొని ఓట్టుగడొండం జుట్టుకొని చుట్టల క్రియనెట్టుకొనుచు బిట్టూర్పు చుంబుసకొట్టు తుట్టెలుం దాఁచులు మొదలగు సర్పంబులు నుంగనుపట్ట విస్మయంబునకుంబట్టగు నత్తోటగనుగొన్న వారలకు సకలభువనవిలోకనకౌతుకంబు సమకూరుటకు సందియంబు గలుగునె మఱియును, 2.

మత్తకోకిల- తారహీరపటీరశారద తారహారతుషారమం
దారనారదశారదాంచ దుదారపూర్ణయశోధనా
సారసారసపత్రసన్నిభ చారుదీర్ఘవిలోచనా
ధారుణీతిలధీ-సత్కవి దైన్యభారస మోచనా. 3

చతుర్థంబగు పశ్చిమపద్ధతి సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

పంచమంబగు నుత్తరపద్ధతి - ప్రారంభము.

అందు: దంత్రీవార్తా ప్రకరణము. ప్రథమము.

క. శ్రీమతోక్ష్వాకపురీ
ధామశ్రీవేణుగోప దైవగృహాపురో
భూమినిహితధ్వజోద్ధో
ద్దామయశోభరణనాగ ధాత్రీరమణా. 1
వ. అవధరింపుము. 2

ఉ. ప్రోలుసృజించునాడచట గ్రుచ్చినవిస్తుల వాస్తుసూత్రముల్
బోలితుదిన్ శుభార్థముగఁబూన్చిన తోరణవైఖరింగనం
జాలినభంబుగోల్వ విధిసాచిన మానగుణంబునా నుద
క్పాళిఁజెలంగుఁ గంబములపై నొకలోహపుతీఁగ సోగమై. 3

మ. అమరుల్మానులును న్దవోగరిమ నుద్యద్దూరవార్తాగ్రహా
రుమహాత్త్వంబునుఁగాంచిరబ్రముగ నూరోపీనులాప్రోలనో
లిమహాచిత్రమ గాఘటించిరది చెల్లేగ్రిపునాదాన ని
క్కముగా గూరపుదీవివార్తల నెఱుఁగన్వచ్చు నేకత్రుటిన్. 4

క. ద్వీపాంతరములఁగలదొర
లాపురిఁగలదొరలు నెదుటనట్లఖిలము స
ల్లాపింతురంతరస్థ
వ్యాపకతంత్రియనఁప్రాఁడ్వావాకి గలుగుటన్. 5

శా. హస్తాహస్తిఁ నేర్పు దూరపురవార్తార్థంబు లంతంతటఁ
బ్రస్తారంబుగనిల్పు జాంఘికులశేవన్బోల్పగుం దత్సువృ

ద్రాక్కేఁదిలోహరజ్జువున కాధారంబదౌ సర్వతో
వ్యాప్తపొన్న తదండకాండ సముదాయశ్రేణియం దెన్నఁగన్. 6

ఉ. దాంత్రికలబ్ధశక్తికిని దానలమైతగ నిందునందు వా
ర్తావివిధార్థమై ఖరులువ్రాయు తదద్భుత లోహతంత్రి శ్రే
యోవిధి నింగిలీష్దొరలక్కొలి లిఖింపశుభంబుదైవ మొం
తోవడిఁబూనునయ్యుభయతోముఖలేఖినినాఁగనందగున్. 7

గీ. ఇంగిలీషులుపూన్చు నహీన యంత్ర
మహిమచే సర్వజనుల కిమ్మహిసుదూర
బంధుసందేశ సపదిలాభంబుగలిగెఁ
బ్రభుసమాడంబరము ప్రజార్థంబుగాదె. 8

ధూమశకట ప్రకరణము. ద్వితీయము.

చ. నగరికుదీచివార్థికెలఁకన్ గన రాయపురంబుమ్రోల నిం
పుగ పొగబండ్లు ఁర్చుటకు బూన్చినశాలలు కొల్లునిండ్లు మా
ర్జగములలేని మంత్రచయసంపదలుం పనిమట్లునస్తువుల్
మిగులనెసంగుజూపరకమేయతరాద్భుతమావహింపుమన్. 1

ఉ. వాగులవ్రంతలన్నడువ వంతెనలన్నవదించి పార్శ్వపుం
భాగములందుమించ నలవ్రలచియించియుఁ గ్రిందదారు సం
యోగముమీదనాయసమయోజ్జ్వలపట్టములూన్చికూర్చఁగా
బాగగు రైలురోడ్డుగనువారికి విస్మయమున్ ఘటింపదే. 2

గీ. అచటనొక్కమహాద్భుతంబై నవింత
వంతెనదనర్చుదానిపై సంతతంబు
ప్రజనడచుఁగ్రిందితూములరైలుబండ్లు
పఱచునదిచూడ నద్భుతావహముగాదె. 3

చ. ప్రణుతచతూరథాంగములపై పటుమంటపకూటమందుఁ జ
య్యాస నుపధానపూర్ణ శయనాసనదర్పణకాద్యదీప యం
త్ర నికరముల్సెలంగ నతిరమ్య విచిత్రితహర్మ్య లీలచే
గోనుఁ బురి రైలుబండ్లుగను గొన్నను గన్నులపండువౌగదా. 4

సీ. ఘుఁఘుటాకరిఘన ఘర్ఘరఘోర [illegible]
నిర్ఘోషఘోషముల్ నింగిముట్ట
తతముఖోత్తంభితోద్దామధూమస్తంభ
రంధ్రనిర్యద్ధూమ రాజగ్రిల
క్రమపరిక్రమదవక్రక్రాంతదిక్చక్ర
చక్రచంక్రమణముల్ చౌకళింప
దుర్జితజితానిలతాగ్రక్షి దుర్నిరీక్ష్యాచింత్య
చిత్రాతివేగ మచ్చెరువుసేయ

గీ. ధూ[illegible]త్తార్ణవేగ
దుర్నివారంబులై పరుగ్ నిర్నిరోధ
వాగ్నిశాంబుపమాలికా పనులమాడ్కి
నుభయసంధ్యలనగరికి నుత్తరమున. 5

చ. అమరులు మున్ను దివ్యమహిమాతిశయంబునఁ గన్న దేవయా
నములు దివిన్ మనోరయముఁ బంజనుఁ గామచరంబులంచు విం
టిమి యిపుడింగ్లిషులు పటిష్ఠతఁ జేసిన రైలుబండ్లనే
గుమహిమనోజవంబునుజిగుర్కొనఁగాంచిరి యద్భుతంబుగాన్.

మ. ఉరుయంత్రోజ్జ్వలమైనధూమశకటంబొక్కండు ముందూర్పున
త్వరమై వెన్కఁదగుల్చు భూరిశకటవ్రాతంబులన్ వారిదో

త్కరమున్నిర్భరయానపథంబుక్రియ నాక్షోణము మంబరమ్ముఁ గ్రొ
మ్మెరఁ జేరుంబురిషష్టి యోజనమునౌ మార్గంబు నానాటికిన్ 7

వ. మఱియుఁ దత్పురప్రకాండంబు భూమండలస్వర్గంబగుట నందుండువారల కనుభావ్యంబుగ భవ్యంబులగు నవ్యతర దివ్య యానంబులఁ జేయంబూనుచందంబున నంగ్గోంగలు శిల్పశాస్త్రమనీ షులగు నింగిలీషులు చిత్రమయంబగు మయమాయ ననుమేయముం చి శంబరాలంబనంబగు శాంబరి విడంబించియుఁ గడంగి యతివి చిత్రంబుగ యంత్రంబులు తంత్రంబులు మరలునరలు గీఱ్ఱునసా ళ్ళనుం గీలకలుంబలకలుం గీలుకొల్పి యనల్పశిల్పకల్పనాకల్పం బాకల్పంబు నెలయ ధూమయంత్రశకటంబులును రుచిరతరయాన శకటంబులుంగల్పింప నయ్యైకైక యంత్రశకటంబునకు వెనుక న నేకయాన శకటపరంపర మాలికాకారంబుగ నంకెలిడి తన్ముఖస్థిత యంత్రశకటాంతరాళంబున దహరకుహరంబుకోడం దగవాను ద హనకుహరంబులోన శిలామయంబులగు నెక్కసంపు దక్కసి బొ గ్గులగ్గలంబుగనునిచి పెనిచి యనలంబునకొల్పి మరకాండ్రొక్క రుండక్కడనిల్చి మఱిమఱిమరద్రిప్పఁ దెప్పరంబుగ లోనియంత్ర చక్రంబులు కులాలచక్రంబుల క్రియనవక్రవేగంబున గిఱగిఱంది రుగఁ గెరలిగిఱిగొనుచుఁ గరమడరు కరువలిందవులుకొని రవులు కొనంజగిమిగుల నెగయుచుం బుగబుగనబుగులుకొని తదగ్నియం త్రోపరిస్థలోత్తంభితోత్తాన ధూమస్తంభనాళరంధ్రంబున నుద్దా మధూమస్తోమరేఖావలయంబులు వెడలిలయకాలవిలయ ధూమ కేతుభ్రమంబాపాదించుచు నభ్రంకషంబులై నెగయఁ దాదృగ్వి ధయంత్రదహనంబుబహుళ హేతిచ్ఛటాజటిలంబుగ భగ్గుభగ్గు

నంబు త్రిప్పి బిట్టెగఁదట్టి దట్టంపుమంటలు బెట్టిదంబుగ నెట్టుకొనం బ
స్థియమాంచుట్టునుం దొట్టిలోనంబట్టిన నెగఁదొట్టు నుదకపూరంబు
గ్రాఁగి తెకతెకనుడికి మసలి వెసరులపసంగసరెత్తి దిగువాఱిమును
నుకొను నావిరివావిరింగావిరికొని తీవరంబుగ వానికి న్వెన్కనూ
గ్రొక్కలిపిన కుబ్జయంత్రిస్తంభనాళద్వారబులంబోషఁ దదుద్దావద
హనదాహాతిరేక సంతప్తసలిలసంక్షోభ సహాకృతధూమోద్గమన
నభ నభ నమహాబలరయనశంబున సుప్రోద్ధితంబుచందంబున జడం
బయ్యుబ్రఁజేతనంబు పగిది మెల్లననాదించుచుంగదలి బొదలి నీల్గి
నిక్కి సాగి జరిగి క్రమవిజృంభితంబైన గరసౌధగారుత్మతగత్న
ప్రభా ప్రతిఫలనంబానకుజడిపి కడలి వెడలి వదనంబున విషానలా
ర్చులు పేర్చిమిగులనూర్చుచు బుసకొట్టుచుంబఱచు మహోద్భూత
భుజంగంబు భంగిఁ సేతుసురంగంబు లుమాఱి వెడలుచు బడబాన
లస్ఫులింగంబులమునుకొని ఘూర్ణిల్లుచుఁ బశ్చిమాకూపారంబుఁ
జేరంబాఱుపూర్వసాగరా భంగసముత్తుంగతరంగి భంగికా పరంప
రవహువుప నిమ్నోన్నతాభోగభాగవిభాగంబులెఱుంగనీక పుడమిం
బర్వుచు జలధిజలంబులు మిగులఁ గ్రోలితత్సలిలాతిభారంబున
నెగయుంజాలక నేలపరువుగఁబరువెత్తు విద్యుల్లతావలయితా నన
స్ఫీతంబులగుజీమూతంబుల భాతినతిగభీరమఘురంబుగ గర్జిల్లుచు
నూర్జితంబుగ బవనజవంబునానాఁటికిఁ ద్రింశద్యోజనాయామం
బు వఱవిమెడనెడనిలువ నిలుచుచుమరల మరదిప్పఁదత్క్రమంబు
నగ్నిమ్మఱ నాపురంబుఁ జేరుచుండుమఱియును. 8

సీ. శైలురోద్ధులశేలఁగం బాలమీఁద
జిత్రవర్ణప్రదీపము ల్చెలువుగాంచు

నగ్నితనచిత్రభాను విఖ్యాతి వెలయ
బహుబలరూపాకృతులు పూని పరగెననఁగ. 9

గీ. రైలురోడ్డునందు రహినందునఁడుఁ గం
బములకొనల వ్రేలు ఫలకయుగము
రైలుబంట్లుగదల వ్రేలుచునిగజాలు
వెనదదాగమైక పిశునమగుచు. 10

వైద్యశాలాప్రకరణము-తృతీయము.

గీ. ఆపురికి నుత్తరమున వప్రాంతికమున
సకలలోకహితార్థమా జాతిదొరలు
ప్రీతినిలుపఁగ నొక్క యాస్పిటలువెలయు
బహువిధామయపీడిత ప్రాప్యమగుచు. 1

ఉత్తరశాఖానగరప్రకరణము-చతుర్థము.

గీ. చెలఁగుఁజాకలపేట సంజీవరాయ
పేటయును గత్తివాక కాలేటిపేట
మొరణపురి తిరువట్టూరు మఱియు రాయ
పురము నలతింగియార్పేట పురికుదీచి. 1

కాత్యాయనీప్రకరణము పంచమము.

వ. మఱియు నత్యంత సుకృత కృత్య నిరత్య యసత్య ప్రత్యయంబులై నిత్యాంక నివాసస్తుత్యంబులు నవ్యత్యయానురూప రూపాభిజాత్య సాహిత్యంబులు నగుట నాపీటికి నపత్యంబుల మాడ్కిఁ జూడ్కికి న్వేడ్కఁ బొటించుచుం దీటుకొని గాటంపు నీటుల నాటుకొను నానా..ప్రకారంబులలోన న్మేటియగు కాలేటి పేటలోఁ గారుణ్యంబునఁ గాణపంగ్వంథాది జనలోకంబులకుఁ

కాంక్షితార్థంబులఁ గటాక్షింపఁ గామనీయక సులభవిలోకనీ
యు కమనీయాకారంబు గైకొని కాంచనప్రాసాదంబునఁ గాఁపున్న
కాలకంఠప్రణయినియుఁ గామితార్థప్రదాయినియుఁ గాకోదకీ
ర్ణోద్గీత స్వాపదాన ప్రపంచికయుఁ గాళిన్యాగ కళాకాంతయు
గాకోలూకావాలిప్రియయుఁ గాకోలభయసంహర్త్రియుఁ గాక
లికలాలాపినియుఁ గాకుస్వరైకసాకూతయుఁ గాకత్రాసకృదస్మిత
యుఁ గాచగోళోజ్జ్వలాగారయుఁ గాంచీదామవిభూతియుఁ గాచ
స్వర్ణసమానాశయుఁ గాంచీపురనివాసినియుఁ గాంచనాచలశృంగస్థ
యుఁ గాచిదిత్యభిధోచితయుఁ గాఠవల్యాదికస్తుత్యయుఁ గాణపం
గ్వాదిపోషణియుఁ గాణాదప్రముఖాశేషశాస్త్ర పాండిత్యదాయిని
యుఁ గార్తికేయప్రజననియుఁ గాతాంతికకృతాదరయుఁ గా
త్యాయనియుఁ గాతరాక్షియుఁ గాతరత్రాణతత్పరయుఁ గాంతా
కృతియుఁ గాంతిమతియుఁ గాంతారైకనివాసినియుఁ గాంతవా
క్రీడనాలోలస్వాంతయుఁ గాంతైకలంపటయుఁ గాదంబరీరసాస్వా
దయుఁ గాదివిద్యావినోదినియుఁ గాదికషాంతసార్ణమాతృకా
మండలాత్మికయుఁ గాదంబమందగమనయుఁ గాదంబవనవాసిని
యుఁ గాదంబినీకమ్రకచయుఁ గాదర్యైకనివారణియుఁ గాదాచిత్క
ప్రకోపాఢ్యయుఁ గాధివ్యాధిప్రమర్దనియుఁ గానీనిక పరిభాషారక
లితాపాంగవీక్షణియుఁ గానీనరిపులక్ష్మక్షణోత్సుకయుఁ గానన
ప్రియయుఁ గాపట్యరహితస్వాంతయుఁ గాపిశాయనలాలసయుఁ
గాపిలాదికళాభిజ్ఞయుఁ గాపాలికసుసంగమయుఁ గామేశ్వరప్రి
యాలాపయుఁ గామసంధుక్షణౌషధియుఁ గామలీలారసానందలో
లయుఁ గామకళాత్మికయుఁ గామేశ్వరియుఁ గామ్యమానయుఁ

గామపాలసహోదరియుఁ గామందకాదినీతిజ్ఞయుఁ గామితార్థప్రదాయనియుఁ గామికాద్యాగమాభిజ్ఞయుఁ గామిఃలాద్యపహారిణియుఁ గామనాకామనాతీతస్వభావయుఁ గామఃచారిణియుఁ గాయిఃకాద్యర్చనప్రీతయుఁ గాయశుద్ధ్యాదిసిద్ధిదయుఁ గారీర్త్యాదిమా ఫలప్రదయుఁ గారుణ్యవారిధియుఁ గారణాకారణాతీతయుఁ గాట బంధపరిమోచనయుఁ గారండవాదికలిత కాసారైకవిహారిణియు గారవల్యాదిశాస్త్రైకరసికయుఁ గారికాస్తుతయుఁ గాలాంబుదసమభాసయుఁ గాలదూతభయంకరియుఁ గాలేయపంకదిగ్ధాంగియు గాలకంధరకామినియుఁ గాలాగురుపరిధూపైకప్రియయుఁ గా స్వరూపిణియుఁ గావేర్యాది నదీరూపయుఁ గాశీనగరవాసినియు గాశజాధిష్ఠితస్వాంకయుఁ గాషాయాంబరధారిణియుఁ గాశశ్వాసదిహారిణియుఁ గాసరాసురమర్దనియుఁ గాహళీకమనీయోరుజఘయుఁ గవిరాజితయుఁ గాళరాత్ర్యాదిసహితయుఁ గాళియాహవహితానుజయుఁగా[illegible]జలక్రీ[illegible]లకేళికయుఁ గాళికాహ్వయయు గాంక్షితార్థప్రదాయినియునగు కాత్యాయనీమహాదేవిని గాచినఁ గాలుష్యంబులు కాందిశీకంబులుగానెమశియును.

మ. ఆలరారుంబ్రతిశుక్రవాసర సపర్యారంభముందాహిమా
చలకన్యామణిగేహసీమనసకృత్స్నవస్తికస్వస్తియున్
లలితానామసహస్రపూజజని తోల్లాసంబుదీపోత్కరం
బులుతౌర్యత్రికముల్ ప్రజాకలకలంబుల్దుందుభిధ్వానముల్

మ. భృగువారోత్సవదర్శనోత్సుకతనారీపూరుషుల్మల్లికా
పరిగుదంచత్కచహారులై నడతురోజం దత్పురద్వార్గమా

దిగనాగోవెలముట్టవట్టముగఁ దద్దేవికృపావృష్టిదే
ల్పఁగనొప్పాండపపేరికావణుపేరిరక్షింపఁబడఁగన్. 3
వీటివనూయలెన్న నతివేగచలచ్ఛకటచ్ఛటాసురా
హాటకశైలచాపధరసంగనఁగ స్థానవచ్చుయోగిపీ
కోటిరథంబులట్టిరుగువ్వాకఁ జాకలిపేటతండిమా
ర్పేటలవీధులందు నిబిరీసములై భృగువాసరంబులన్. 4

సింహాసనమునశౌర్యా
లంకారముగాంచి నిష్కళంకద్యుతినా
శాంకరి శశాంకశేఖరి
యంకురిత కృపారసాంకురాకృతిఁబొల్చున్. 5

అనఘ సౌభాగ్యమారోగ్య మాత్మభవుల
నభిలషించి వధూలోకమలమికొలువ
[illegible]మహాదేవి భవనమింపారునెపుడు
వరగభూమయు మహాశుక్రవాసరముల. 6

త్యాగరాయప్రకరణము—షష్ఠము.

ఉ. తిరువత్తూరునఁ ద్యాగరాజపురజిద్దేవాలయంబొప్పు నాం
కరశైలంబయి కూటకందరతటాకారంబు ప్రాకారగో
పుర శాలాగృహమంటపంబులు గనంబొల్పారుకోనేరు భా
స్వరమానాంబుస పంకజాకరమునై భాసిల్లుభావింపఁగన్. 1

ఆ. భక్తజనులకు వాంఛితవరములొసఁగి
పెక్కుకృతులంది సత్కీర్తిఁబేరుగాంచు
త్యాగరాయాఖ్యదేవుడం దధివసించు
నలవిమే తిరువట్టూరు చెలువుపొగడ. 2

పంచచామరము.

ఋజుమ్రదిష్ఠ సత్కరప్రహృష్ట సప్రజోల్ల స
త్ప్రజావ్రజోజ్జ్వలత్వసంతవాడ రాజ్యధూర్వహా
ధ్వజస్ఫుర ద్గజాశ్వపూర్ణ ధాటికారి దుస్సహా
భుజాభుజంగ రాజభోగ భోగ భూసుఖావహా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమన్మాల్యశైల నృసింహప్రసాద సమాసాదితసకలశాస్త్ర సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృతి సరససార స్వతి చతురవాగ్ధోరణి మతుకుమల్లి కులమతల్లి కావ్యవల్లికా వియన్మణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి తనూభవాగ్రణి నృసింహ విద్వన్మణిప్రణీతంబగు చెన్నపురీవిలాసంబను ప్రబంధంబునందుఁ బంచమంబగు నుత్తరపస్థలి సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

షష్ఠమంబగు నంతరాళపద్ధతి ప్రారంభము
అందుముదాత్రీకరశాలాప్రకరణము. ప్రథమము.

క. శ్రీమద్వసంతవాడ
గ్రామస్థిత వేంకటేశ్వరఖ్యాతహరి
స్థేమపటుభక్తినిర్మిత
భూమశిలాధామనాగ భూపలలామా.

వ. అవధరింపుము. 2

పురిముద్రాక్షరశాలికానికరమొప్పన్నందుత్ర సంకీలితా
క్షరభాస్వద్వసుకోశ సంతతికళాకాంతుల్పరీక్షింపనా
దరమొప్ప న్విబుధాధినాథులు నితాంతప్రౌఢిరక్షింపఁగా
నరుదారన్మహిభారతీమహిత భాండాగార సంభావనన్. 3

విద్యానిలయమనాది విద్యానిలయము
కళానిధి జ్యోతిష్కళానిధియును
శారదానిలయంబు జ్ఞానసూర్యోదయం
బునలసూర్యాలోకమును సరస్వ
తీనిలయంబు నాదిసరస్వతీనిల
యంబు వివేక రత్నాకరంబు
ననవివేకాదర్శ మనవరతమానత
రంగిణియు ననంగ రమణఁజెంది
నందుహిందూప్రశస్తము ముద్రాక్షరాల
యముల శేషమసీమ జనాభినంద్య
మానవిభవాన్వితంబులై మాననీయ
శారదాటంకశాలికా చారురేఖ. 4

జనులెన్నం దినవర్తమానియును బోర్డ్స్టాండింగ్ గెజెట్కర్గిం
టనమిప్వేరియునాఁగమెచ్చనగు నచ్చాఫీసులాయింగిలీ
షున్నృపన్యస్తములప్పరేందిరతనుం జూడంగ నేతెంచుమా
తృనికాయంబునకూన్చునావసథభూరిశ్రీఁదనర్చుంబురిన్ 5

ఆముద్రాక్షరశాలలందు మహితంబౌతండియార్పేట స
ద్ధామంబాది సరస్వతీనిలయ ముద్రావర్ణసద్మంబునా

యామశ్రీవిలసిల్లుఁ దత్పురిఁ దదధ్యక్షుండు వావిళ్ల స
ద్రామస్వామివిపశ్చిదగ్రణి ప్రసిద్ధప్రఖ్యగాంచుర్ధరన్. 6

శా. శ్రీమత్పావన బొమ్మదేవరకుల క్షీరాబ్ధిరాకాసుధా
ధామ శ్రీయగునాగభూపతి జగత్ప్రఖ్యాతిగాపీట నా
రామస్వామిమనీషిచే నిఖిలసద్గ్రంథాళి ముద్రింప లో
కామోదంబగునట్లొనర్చె ధనసహాయ్యంబు వాటించుచున్. 7

హూణదేవాలయప్రకరణము-ద్వితీయము.

క. అభ్రంలిహశిఖరములు వి
శుభ్రసుధాలేపవిభవ సుభగములు మహా
విభ్రమములు పాదురులయ
దభ్రములగుగుడులు పర్వతభ్రమదంబుల్. 1

చ. గములయియాదివారముల గాఢపుభక్తిమదిం దలిర్పఁగాఁ
బ్రమదలతోడఁగూడి నిజభావముల న్సకలేశ్వరు న్విభున్
శమదమయుక్తిధ్యానములు సల్పుదురెప్పుడు నన్యకార్య వి
భ్రమరహితాంతరంగులు పరంగులు పాదిరిగుళ్ళ సప్పురిన్ 2

ఫోటోగ్రాఫీప్రకరణము-తృతీయము.

శా. ఛాయాగ్రాహిణియాంజనేయుని తనుచ్ఛాయన్వడిన్నిల్పి తా
డాయందీసెననంగవింటిమది చూడన్యంత్రిపెటిన్ ఘన
ప్రాయాదర్శములందునీడలఁ బొటోగ్రాఫీక్రియన్నిల్పఁగా
జేయంజాలిరి యింగిలీషులు పురిం జిత్రాతిచిత్రంబుగన్. 1

చ. నలువయొనర్చు స్వర్గము వినశ్వరమంతకుమున్నెయాశునా
శులుప్రతిబింబవైఖరులఁజూడఁగఁదాదృశబింబలీలల

న్నిలిపిరిహూణులద్దముల నిత్యముగా ధృతినట్టిశక్తిపెం
పలరఁగ బొమ్మదేవరవరాన్వయ నాగవిభుండుచేకొనెన్. 2

ఇలెక్ట్రొగేల్వానిక్మిషన్ప్రకరణము చతుర్థము

శ్రీయుమిూచిన్నకలప్రజాంగకముల నొంధిల్లువాయువ్యథ
శ్శమియింపంగజగద్ధితార్థముపరిశస్తప్రోక్తియూరోపుని
ట్లుమహాయత్నమునరచించిరియెలెక్ట్రోమేటునవిద్యన
క్రమతన్నేర్చిజగజ్జనోపకరణేచ్ఛన్నాగభూనాయకుఁ. 1

వ. మఱియు నాయెలెక్ట్రో [illegible] ప్రద్యవిద్యను
ద్యోతకంబగు నొక్క యంత్రపేటియు నందు [illegible]
లగు కాచపాత్రములు రెండును వానిలో [illegible] యంత్రా
త్మకంబగు తంత్రీవ్రతయంబును గలిగి [illegible]

దారవకన్యస్తతంతుల గ్రమముతోడ
జరుగు నాకృష్టిశక్తి యుత్సర్గశక్తి
యొకటిఁబట్టినరభస మించుకయు లేదు
నుభయముఁగ్రహింపఁ బరగునత్యల్పణముగ. 3

కాయములోనిప్రాణము పెకల్చుమహాలయకాలకాల కా
లాయసకాలపాశమున కచ్చుపునెచ్చెలిసర్వదేహభృ
త్కాయనికాయమందుఁ గలధాతులుపీల్చెడిమారికహ్వకుం
బాయనితోడునీడయగు భాఁపు [illegible] శక్యమే. 4

కందురీఁగల వొకకోటిగఱచినట్లు
కూడివెయిమండ్రగబ్బలు [illegible]
దాకమోఁచేతికిని దెబ్బ తాకినట్లు
తల్లడిలుప్రాణములు తంత్రిఁ దాఁకసంత. 5

సీ. తేలుకుట్టినవెత కొంతదేహమంద
జనులబెదరించుకై వడి ఝూంకరించు
తంత్రినంటినమాత్రిఁ జిత్రింబుగాఁగ
జలజలనదేహమందెల్ల జలదరించు. 6

గీ. ఎక్కుడగువింటిచేదూపె యేకినట్లు
గులగులనరక్తమాంసములుక్కుదురుగదల
బల్లటిలుఁబ్రాణములు మేనుజల్లురనఁగఁ
దీఁగెవోయి కరద్వయిులాఁగునపుడు. 7

పెద్దినాయునిపేటవీధిప్రకరణము పంచమము

వ. మఱియు నాపెద్దినాయునిపేటలోనం దద్దయునిద్దంపు పద్దుల నొద్దికగొను త్రిదివంబునకు నుద్దియగు నాపెద్దవీధియు సెంబడ పళ్ళారిగుడి వీధియుఁ దండులాది ద్రవ్యంబులునినుము మొదలగు లోహంబులు మందులును గ్రంధద్రవ్యంబులునమ్ము నంగడులు నుస్కుందస్వామియును వేలుపుమందిరంబును నతిసుందరంబులగు ఘూర్జరాపణబృందంబులు నమందాశేషవిపణికాసందోహంబులునుంగలిగి చెన్నొందు పెద్దయంగడివీధియుంబ్రవిసారిత నానావిధవివిధవిచిత్ర చేలానీకలోచనా సేచనకంబగు కోశలవీధియుంబెరట్టుకందంపిళ్లారిగుడికి నెలవగు నయ్యంపిళ్ళవీధియు నరుణాచలేశ్వరాల యోపహిండితంబగు విరిశాండిసుబ్బిసెట్టివీధియు నేకామేశ్వరోన్నమ్రకమ్రభాస్వరకార్తస్వరస్తంభ రేఖావికస్వరవిభ్రాజిర సౌధరాజంబునకును నడిపట్టాపిళ్ళారిగుడికిని బట్టగుగుజరాతీవీధియు నేకపార్శ్వ భవనభాసురంబగు నొత్తవాడవీధియు నీలిపాన్నపిళ్ళవీధియు నాభీరజనవల్లభంబగు వల్లభగాదొడ్డివీధియునున్న

్రివిభవభద్రింబగు వీరభద్రిభవనంబును జెంగామంగసి యుంజి యంగడియుంబి్లాకిగుడియునుంగల్గి పెంపొందు గోవిందప్పనా ఁనివీధియు వినూత్నరత్నకాంతిచ్ఛటామంజులా మూల్యనానా నాభరణసువర్ణములు దిగ్రికాపాళ్రిద్యంబగు వాణిజ్యంబుచేఁబూ ;ంబగు మందవెళ్ళివీధియు బాగ్రిష్టూరెన్వీధియుఁ బారెపీ వెంక ాచలయ్యా వారె వీధియు వరదామురెత్తి యప్పనివీధియు నరుణా ్ళవీధియును గాంతమ్మగుడివీధియు మన్నడివీధియు మొదలగు నులంబ్రిసిద్ధినొందియుండునందుఁ బెద్దవీధియందు. 1

సప్తకూపప్రికరణము షష్ఠము

1. పురివపార్రివృతకూపసప్తకజలంబు లద్దపటీయంత్రిసం
సరణోన్నితములై దరోదర నివిష్టస్ఫారనాళావళీ
సరణిన్లోపలికొట్టఁజేర నటనోజర్ఝరదోరల్తద్భటో
త్కరముల్ద్రాప్రిపురంబునందుజలయంత్రస్తంభరంధ్రంబులన్. 1
. లలినలయేడుబావులజలంబు లితాంతరలీననాళికా
వలిమిళితంబులై నడచి వారిధితీరమునందునొక్కయు
జ్జ్వలజలయంత్రికుండిని బువ న్పహులునూకయి యూపులౌ సరం
గులుగొనియోడఁగంసజలకుండలునింతురునిచ్చనిచ్చలున్. 2

పుష్పకూపప్రికరణము సప్తమము

ఏడుబావులదొడ్డికెనివజాదెనను
బూలబావులు నాముఁడుసాలపుగాంచు
వీటఁగలసకల ప్రిజాకోటికెల్ల
నాజలంబులె పానయోగ్యములునలఁప. 1

మ. పసుపున్నానియ నిగ్గులంగములపైఁ బైఁబర్వ తాంబూలపుం
బసపుక్కిళ్ళకు నిక్కవన్నెగల వల్వల్గట్టిపూదండలిం
పెసఁగంగొప్పులఁ జంకబిందె చనుదోయిన్రాయఁ దత్కూపవా
రిసతుల్దెత్తురు గుంపులై నగరి దారింజూడ్కిలున్వేడ్కగాన్. 2

శా. ఆకూపంబులబుట్టురేయుఁ బగలత్యాశ్చర్యసంమర్దమో
హోకన్నట్టును వేయుచేఁద మఱితీయుం జేఁదయున్మన్నము
న్స్వీకంజేఁడఁగఁబోవువారు మఱియున్నే ముందునేముందటం
చాకారించెడివారలై జలము తీయన్నందముల్సేయఁగన్

చ. పౌలుపుగఁ బుష్పకూపజలపూర్ణఘటంబులు దొంతిగాశిరఁ
బులధరియించియయ్యరవబోటులు వీటనుమేటివీటుకు
ల్కులనరుదెంతు రాత్మజితకుంభసమున్నతి కోర్వకాగ్రహో
చ్చలనముగాంచు భంగి బిగి చన్గవపయ్యదమీఱినిక్కఁగాన్. 4

జంబూరాతోఁటప్రకరణము-అష్టమము.

క. జంబూరాజియుతంబగు
జంబూరాతోటలోఁ బసఁబరంగులునో
జంబూరాయిడేఁబురరా
జంబూరాడంగసిల్పు సఖులనఁగదరే.

టంకశాలాప్రకరణము-నవమము.

ఉ. ఆపురిటంకశాలవరణాగ్రవిటంకవిశంకటాభిత
స్థాపితకాచశంకభయదంబుకతోరకవాటదు
ష్ప్రాపమనేకహుణాభటవర్గబహుప్రతిహారిగుప్తమా
లోపలనొప్పుయంత్రగృహలోహగృహాయుధకూటకోశముల్

క. ఆటంకశాలనెప్పుడు ని ౧
రాటంకత నొప్పు రౌప్యహాటకతామ్ర
శ్రీటంకపరీక్షైకమ
హాటంకోటంకటాంక్రియాఘోషంబుల్. 2

చ. ఒదవఁగ ముద్రపెట్టు చిలుమూనిన ప్రాఁచిధనంబుగల్గుతో
మిన్నదినిధులొప్ప నాధనదుమేటి గృహంబనియెంత తత్పురీ
పదపడఁ డంకశాలల నపారవినూతనపుంజితాన్వహా
భ్యుదితసువర్ణతామ్రరజతోద్యదనేకసుముద్రికానిధుల్. ౩

గీ. చీరపువ్వులఁ బోలు దీనారసమితి
రిక్కరేనొప్పు లురౌప్యముద్రికలగములు
కర్ణికారాభతామ్రటంకవ్రజములు
రాసులై టంకశాలల రమణఁ గాంచు. 4

మ. అతిదీర్ఘంబతిపీవరంబు నిబిడంబభ్రంలిహాగ్రోద్ధతే
తతధూమంబు ఘుచిత్రమైయనలయంత్రస్తంభనాళాంతరై
భృతిరక్షైకపనిద్రవాస్తుపురుషాపీతాననోత్తంభితా
ద్భుతవృత్తాయతధూమవర్తియనన్ బొప్పుం డంకశాలాస్థలిన్ 5

ఘూర్జరపీఠప్రకరణము-దశమము.

మ. గుజరాతీలను బొందిలీలనుసనే కల్మారువాడీలు చే
రజపుంబేరపునేర్పు లేర్పడఁ జనర్ఘ్యశ్రీద్వీపనానామణి
వ్రజభూషత్క్రయవిక్రయంబులు నొనర్పం బొల్పగునెస్సధరా
జింజెలంగుం గుజరాతివీధిధనలక్ష్మీనిత్యసంవాసమై. 1

చ. అనువుగఁ గుబ్బచన్నుఁగవ నంచులు మూయఁగ పట్టుకంచెలన్
తనరఁగ దాల్చి వేణులు నితంబతటంబుల వ్రేలసావకుం

తనలయి సౌధమండలవిటంకములంగనన్నైరి ఘూర్జరాం
గనలు విమానగానిమిష కాంతలు నాగుజరాతివీధిలోన్. 2

మందవెళివీధీ ప్రకరణము. ఏకాదశము.

చ. పనిగొనకుండమూలనిడఁ బ్రాఁతపడున్నులమేమటంచు పె
ద్దనులధనంబు పెంపుగని నవ్యతమించఁగ బేరమూన్ప నా
ధనపతి పెక్కురూపములుదాల్చెను నాఁగనశిగ్గనాళి మే
ల్వినుతివహించు మందవెళివీధిని రత్నమయాపణంబులన్. 1

ఉ. ఆపుటభేదనంబునకుఁ నాభరణస్ఫురణంబుఘ్రాన్చు ర
త్నాపణరాజిలబ్ధపణయత్న వినూత్నచిరత్నరత్నపా
ళీపటురాసులుల్బణపు నీలఁదనర్చును వారిరాశి యా
త్మోన్మపగరత్నలక్ష్మిపురియొద్దను దాఁపఁగనుంచెనోయనన్. 2

చ. విరివిఁదనర్చుమందవెళి వీధినరాబులునాపణంబులం
బరచుననర్ఘ్యరత్న రుచిభాస్వరభూషణపుంజముల్మనో
హరనగరీ గృహేందిరలకర్థి పృథగ్గతిరత్నగర్భ భా
సురిముల నేమవారముల సొమ్ములనీనెను నా సిరుల్గనన్. 3

సుగంధద్రవ్యపణ్యవీధీ ప్రకరణము. ద్వాదశము.

గీ. దీర్ఘతరగణ్యపణ్యవీధీ ప్రసృమర
సంకుమదకుంకుమాగురు చంద్రనామ
మృగమదామోదమువహించి మెలఁగుకతన
ననిలునకుగంధవహాత యన్వర్థమయ్యె. 1

పెద్దయంగడివీధీ ప్రకరణము. త్రయోదశము.

మ. పుడమిన్వేడ్కలుచూడఁగోరినయెడం బొల్పారునాపెద్ద యం
గడివీధిం దగఁగన్గొనన్వలయు లోకఖ్యాతమవ్వీథి యే

పాఠశాలా ప్రకరణము-చతుర్వింశము.

శా. మేలొప్పంగుసప్పరంబుననునాఱ్మెట్ల స్కూలునయ్యాండ్రిసన్
స్కూలుంబొల్పగు పచ్చయప్పవిభునా స్కూలున్విచారింపహై
స్కూలున్స్లోనగు స్కూలులప్పరిసిరుల్గుల్కంబఠద్బాలకో
స్మిలత్కంఠఘుళంఘుళ ల్వెలయవాణీ నాట్యరంగాకృతిన్ 1

ఉ. పలకలుపుస్తకంబులును బాణిసరోజములన్ధరించివ
ట్టులుగొనిదారుపాళిపయిఁగూర్చునివ్రాయుచుబాడుచున్నము
జ్జ్వలతరవేషము ల్వెలయబాలురు తత్పురిఁబాఠశాలలం
చలరుదురంగభాస్వరు విరాజ్ఞుర దైవతపఙ్క్తులోయనన్ 2

. హిందువులనుపఁగ నాపుర
మందలరున మందివి ధ్రియాస్పందము లై
హిందూవిద్యానిలయము
ముందగుపటు పాఠకూటములనేకంబుల్ 3

హౌసు ప్రకరణము-[illegible]

వాణిజ్యశాలా ప్రకరణము-పంచవింశము.

ఉ అలమూర్ఖ త్నిటుహౌసుబెన్నిహావుసాప్పారన్ లయస్హౌసునా
బలుహౌసుల్మెఱిపాపులు న్వెలయుదీప్తశ్రీలనేతత్పురి
నల్గిత ద్వీపవిచిత్రవస్తుకలనన్వారాశిపుత్త్ర్యైకవ
త్సలతంపద్మమఁగూర్చు శైశవకళాంచత్కేళిసద్మాకృతిన్ 1

చ. వివిధ విచిత్ర వస్తుచయవిభ్రమ మెన్నఁగ నేలగాచగో
ళవిసర వైభవంబులు ధగద్ధగ దుజ్జ్వలదర్పణోపల
క్ష్యావిపుల భూమికోన్నతులు నద్భుతశిల్పము నొప్పుహాసులు
ద్రవిసిగనన్ దిగీశపురదర్శన కౌతుకముల్లభింపవే. 2

శా. నానానర్ఘ్యమనోజ్ఞవస్తువుల కేదారంబుగాం బేరం
గి నేత్రిల్లను దెంచి తన్నగరనిక్షిప్తంబు తౌషాపుల
న్మానాతీత విశాలదర్పణగతామ్లానాంగు లైపొల్తుర
క్షీణక్షీరసరస్వదూర్మ్మి చలదత్సిక్తాప్సరఃప్రక్రియన్ 3

క. హిందువులు నిబ్బపాపులు
నందలరున్ హూణులును చుహాసులకు ననుఁ
గుందమ్ముల హాసులుఘన
నిందితసంపదలచే ననేకములరయున్ 4

దశావతార ప్రకరణము-షడ్వింశము.

శా. పాథోరాశిపయః [illegible] ధాత్రిబ్రహ్మథోత్సృష్టిసం
బాధోద్రేకబహిర్గతాత్మజపరస్థా యద్విపించాండకే
ఖాధీదాయిమహాగ్రిభూత్కృతిమరుద్గాఘస్య దాభ్రాటను
స్సాధన్మాధరుడైరఘుషేంమ్రి మత్కృతిస్వామిష్టమండయ్యెడున్ 1

శా. అంభోమ్యన్మధనక్షుణోద్ధసుర దైత్యవ్యాళిత ధ్యాసనం
రంభాత్యంతవిభిన్న నిష్పతదురుబ్రహ్మాండసంధానోద్యత
స్తంభన్మంధమహీధ్రమూలఫలకాంచత్పృష్ఠనెప్పున్యని
ర్దంభుండైకమలేశ్వరుం డత్కృతికర్తన్ సంతృప్తపన్ బ్రోవుతన్ 2

ృవ్యద్దనుజేంద్రిహృద్గళనిర్యద్రక్తసక్తాంతరు
పానలరోచిరుజ్వలబృహద్దంష్ట్రింకురోగ్రద్విష
ప్రిక్షయదీపికాగ్రిరిపుహృత్కాలామిపత్ శ్మ్యంజనో
యుఖ్యాదిమకోలభర్తృకృతిభర్తృన్ బ్రీతిరక్షించుతన్. 3

ుస్తంబభిదార్భకీపిదళదాశాభిత్తిసంధిస్థిరీ
వ్యగ్రసరోజసంభవకరాగ్రక్షిప్త మృత్పిండలీ
ాద్ధూతసటాచ్ఛటాచటుల జంఝామారుతాభ్రాటదు
ఃగ్రుంథనృసింహామూర్తికృతికర్తన్ బ్రేమనోషించుతన్

మూర్ధ్వప్రహితాంఘ్రిఘట్టనవి ద్వేధోండరంధ్రస్రవ
ర్ణాంబుపూరితధృద్బ్రహ్మ ప్రదత్తార్ఘ్యవా
ిహినీర్మ్యఖ నిష్క్రోపధియుకో రాశ్యాసిమజ్జజ్జగ
ాదంభవటుం డొసంగుపురుషార్థంబుల్ కృతిస్వామికిన్ 5

ృఘోర్నిరుపరశ్వధారణియుగాంచ ద్బాహుమంధోదితో
ాద్బాపిమహాలాహుతవృషౌఘుచ్ఛాగకాజ్యధ్వరాం
ృగ్రుదసుభృతావ భృధసత్కార్మాగ్రభూదత్తకా
ాభార్గవరాము డీకృతిపతిన్ సత్ప్రేమబోషింపుతన్. 6

ంర్భవనష్ట శాంతవధనుస్సంక్షోభణాస్వాంతసం
ాభరిభగ్నవార్పితధనుర్జా రోపజానాంగనా
ాంతభ్రమమైథిలీభ్రువ సపత్నీయుక్తుమ్రుగ్రోపులా
ంటగురామదేవుడు కృతీశస్వాంతమందుంచుతన్. 7

ుక్షుణ్ణసమిద్ధరాము లసభిద్యత్కుంభికుంభస్థలో
ుక్తాఫలబీజజాత ఖతలాచత్కాయమానేద్ధకీ

త్రిలతోద్యత్ఫలకోరక ప్రసవమాక్షిప్రభూత సూర్యోదయ చం
ద్రలసద్యోధుపటాబలుంముకృతికర్తకూర్మిబాలించుతన్. 8

మ. స్వమహాబాహుమహీంధరోన్మథిత సత్వస్ఫారకంసాది దు
ర్దమదర్పాబ్ధి సముద్ధితాసదృశవీర శ్రీచ్ఛల శ్రీయశో
హిమధామామలసత్కథామితసుధావ్యాప్తింపమహానందనంద
దనుడేతత్కృతి కన్యకాపతికి నిత్యంబుంబ్రిసన్నుండగున్ 9

మ. స్థిరతాద్యస్వపురంధ్రి కానిభృతపాతి వ్రిత్యవర్మాభి
గుప్తరణప్రౌఢిమమర్జయ త్రిపురదైత్యచ్ఛేద నాస్థాదిక
స్మరధక్కారిత బౌద్ధశాస్త్రమయభాస్వచ్ఛస్త్ర తేజోమనో
హరుడయ్యాదిమబౌద్ధుడిక్కృతిపుదీర్ఘాయుర్యుతున్ జేయుతన్ 10

మ. నిజబాహాఫణి జిహ్వకానిభచలన్నిస్త్రింశసంఛాదిరా
హుజవాక్రాంతనిష్కృష్టచంతిభవవహ్న్యుద్యద్దీప్తిజ్ఞానుద్ధృష్టసు
ఘుటాలోగ్రతురష్కమస్తకనిరీక్షానైకిభానుగ్రహో
ర్త జగత్కుకలికిన్ భజించెదకృతిప్రత్యూహమాయుం మాన్పగన్ 11

ఉ. పండితకోటికిన్ మిగులపామరమండలికిన్ మసంబులం
పంచువుసేయునట్లుమృదుపాకముగా విశదార్థకింబుగా
నుండగహుణావైభవము ప్పగ జేయునటంచునాగభూ
మండలభర్తయానతిసమంబుగ నీకృతినేనొనర్చితిన్ 12

భుజంగప్రయాతము

గుహాభాస్వద్భుజాటోప గూఢాగుసన్మ
న్మహాప్రాజ్యసామ్రాజ్య మాన్యప్రతాప

ర్పడ నానావిధచిత్రవస్తుచయ పూర్ణశ్రీ లనేకంబులం
గడులుండన్వెలయుం ద్వితీయజన లోకంబున్విడంబించుచున్.

గుజిరీవీధీ పరికరణము. చతుర్దశము.

మ. గు[illegible] గుంపుగుంపులు పరంగుల్మిందుపుల్బల్దొర
ల్బుజవేడ్కంగన నెక్కసారటులు తీవ్రంబోరయం బారగా
గుజిరీవేళఁబరిభ్రమించు జనవద్ఘోట్ప్రాణఘోరార్భటిన్
గజిబిజల్గొనియందునంగడుల లోకవ్రాతమత్యారిడఁగన్. 1

చ. పెళపెళలేఁగంజిబిగివిం కుబుసంబులు మేనఁగప్పియుం
చులజగజంపు లిప్పగని చుట్టుదెసల్పరవం జనేల్పపై
నెలమినిజీరువార వెసనీతలుమోరితలుగాఁగఁ బాదచా
రలయి చరింతురచ్చటఁ బరంగిన రాంగులు [illegible]వేళలన్. 2

మ. మరుమల్లోలితఫుల్ల కాశవసనామ్యంబొప్పఁగా సాందరిబం
ధురపౌరౌఘము సర్వతోముఖ సరత్కోలాహలోన్నిదరిమై
యరుదారంగఁ జరించునందు [illegible]ఫునిందూదమో
త్సరదూర్మి స్ఫురదంబురాశిఁ బరితద్వాంచన్క్షితి సంధ్యలన్. 3

ఉ. దొంగలభంగురదరిఘిమ దొందిలదొడ్డలు నానడంగి వేరి
ల్చెంగులముళ్ళ కత్తిరులఁజించి వడిన్మటుమాయసేయు నా
యంగడులందుఘోలియిను లారసిదండన సేయుచుండురి వా
రింగడు దానదొంగ [illegible]గా నొకపేరుదానికిన్. 4

చ. బడిబడిఁబిల్చి తియ్యనగుపల్కుల నమ్మికపుట్టగా వెల
ల్గడు సుతులంటచెల్పి జనఁగాలిడబేరములందుఁ గూర్చుచుం
గడుసులనంబు హేళనము గానగుచుం జిరకట్టినెశ్యలం
గడులను మోసపుచ్చుదురు గారిమ్యతతింబితలాటమేర్పడన్ 5

కోకలవీధిప్రకరణము-పంచదశము.

మ. అతిరమ్యంబగు చెన్నకేశవగృహంబా చెన్నమల్లీశ్వరా
యతనంబుం పటవీధివీలకలశోదారాగ్రితంగూడి యా
దతశోభాఢ్య పురీవధూవ్యనుసుచద్వాంద్వభ్ర... శో
భితమాతన్నికటస్థదీర్ఘికయునాభీవిభ్రమంబుంగనున్ 1

ముత్యాలపేటవీధీ ప్రకరణము. షోడశము.

వ. మఱియు నత్యంత వైచిత్ర్యస్తుత్యంబగు ముత్యా లపేటలో కాళికాభవన పాళికారుచిరంబును మల్లీశ్వరప్రసాద మహితంబును దీర్ఘశిలాస్థగిత దీర్ఘికానర్ఘ జలార్ఘ్య ప్రీణితాం తర్ఘనేశ్వరంబును నగు పెద్దవీధియు వివిధవిభ్రమమార్గుపికవా ర్మ్యసుభగంబగు పగడాలవీధియు గృష్ణునిగుడిపొలయు నట్టవా ళెమువీధియుం వీరపిళ్ళవీధియుం ననంభ్రమ సరభసభ్రమద్భ్ర హులతిలయంత్ర నవిభ్రమభ్రమిరా ప్రభవ... రాభ్రితలోత్స ర్పదభ్రి ఘటాదభ్రిఘ్నరాభ్రి మదఘనారావఘూర్ణితంబగు గాండ్లవీధియుం గొత్తవీధియుంబట్టుకాశప్ప మొదలివీధియుం గప్పల్లోవలిసెట్టివీధియుం నాగప్పమొదలివీధియు... యందగు నే యికార పొన్నప్పసెట్టివీధియు సమగ్రవిద్యా విరవగ్రహంబును వి విధద్విజ పరిగ్రహంబునునై తన్నగరరాజ కంఠాగ్రహారంబగు కృ ష్ణప్పనాయని యగ్రహారంబును శక్రపురీ సదృశంబగు శక్రసెట్టివీధి యుం గట్టకారయూరుమొక మొదలి వీధియుం గారుజనాకీర్ణంబగు కారకుపేటవీధియుం బార్కరువీధియు వీరసామిపిళ్ళవీధియు వెంక టమేస్త్రీవీధియు భేరీవణిగ్జనాస్పదంబులగు తంబుసెట్టి లింగిసెట్టి ముత్తుమారిసెట్టులవీధులును లబ్బలవీధియుం వేశ్యాజనాధికాలో

కనీయంబు నోడకాలువీధియు నుత్సవావసర విమానకాయమానా వితాన విలంబమాన వివిధకాంస్యపాత్రికాలంకృతంబు నత్యుచ్చంబునగు కచ్ఛాలేశ్వరునిగుడియు విమలసలిల పరిష్కారిణియగు పుష్కరిణియుంగలిగి యనురునరమనవారివీధియుఁ బెద్దపాళమ్మయను గ్రామదేవత గుడియును గజవదన సదనంబును గుదురుకొన రమణీయంబగు నయ్యప్పసెట్టివీధియు సెంగళునీరు పిళ్ళారిగుడివీధియు హయాణజనసందోహ మందిర సుందరంబగు నైనియప్పని వీధియుఁ దాదృశంబులగు శంభుదాసు శౌకముత్తుమలయప్ప యప్పామేస్త్రి డైమిస్సుజై మిస్సులవీధులును సమస్తప్రశస్త నిస్తులాస్తోక వస్తువిస్తాల శ్వేతకాయ వార్ధుషికనికాయవాణిజ్య సౌధమంటప విశాలంబగు పాపమ్మవీధియుఁ నచ్చారప్పవీధియు నాండియప్పమేస్త్రివీధియు వెంకటాచలమొదలివీధియుం ద్యాగరాయపిళ్ళవీధియు నిరశప్పమేస్త్రివీధియును తుంగతరాభంగ శృంగశృంగారమేదురాది కేశవహరిభవనమంగళంబగు ముంగమ్మవీధియు ముక్కుముత్యా [illegible] పార్థుసుబ్బరాయమొదలివీధియుఁ బెడగుంట్లవీధియు నూతభవనంబులచే దట్టంబై ధర్మరాయ దేవసదనంబునకుంబట్టగు మిట్టవీధియు మారుకట్టునుంగలిగియుండునందు

కచ్ఛాలేశ్వరప్రకరణము-సప్తదశము.

శా. కచ్ఛాలేశ్వరు నాలయాంతరమునం గన్పట్టుదీపచ్ఛటాం
చచ్చారుచ్ఛవిఁగాయమానములపంచద్వేదులునచ్ఛాచ్ఛతో
ద్యచ్ఛిత్రి ద్యుతిమించు కంచములసాంద్రచ్ఛాయజాజూనవి
ద్యుచ్ఛకాంత్రి భగనందదీశ్వరుని చిజ్జ్యోతిర్మయత్వప్రథల్. 1

మ. నిబిడాలంకృత పుష్పదామకములు న్నీలద్వితానాగ్రలం
బబహుస్ఫార విచిత్రకాచమయ దీప్యద్దీపయంత్రచ్ఛటా
స్తబకంబుల్ కదళీప్రకాండఘటితస్తంభంబులై పందిరుల్
ప్రబలుం దద్విభు నుత్సవంబులఁ దలంపం బుష్పప్రక్రియన్. 2

పగడాలవీథిప్రకరణము-అష్టాదశము.

మ. పొగడొందుం బగడాలవీథి నగరింబోల్పారి ముత్యాల పే
టఁ గళాకల్పము నానరత్నగృహకూటస్ఫార శాలోచ్చ సౌ
ధగణాకీర్ణము భూరిపోతవణిగుత్త్రాల పరికీర్ణార్థ రా
శి గరీయస్తరమై ధనేశ్వరఘనశ్రీమన్నివాసాకృతిన్. 1

జైమిన్ను జైమిన్నువీథుల ప్రకరణము-ఏకోనవింశము.

మ. వెలయన్ బుట్టలబోలి మస్తములఁ టోపీలొప్పఁ జిత్రంపుబొం
తలు నెమ్మేనులఁ గప్ప లాగులు పదద్వంద్వంబులోఁ జేర్ప వే
డ్కలు సేయుంపుర శ్వేతకాయచయమా జైమిన్నుజై మిన్నువీ
ధుల నంభోనిధిఁ బాసి యందలరు పాథోమానుషప్రక్రియన్. 1

వేశ్యాప్రకరణము-వింశము.

శా. ఇంపున్నొంపును బెంపుసంపద నిలింపైణాక్షులగ్గింపఁగా
శంపాభల్లిలసన్నఖంపచకుచ ల్పొంపేయ నాసల్పల
ఝుంపాతాళమనోజ్ఞనాట్యభరతాచార్య స్తుతశ్రీల సూ
ర్యంపశ్యల్పురి వేశ్యలుందురు ఘనంబౌ నోడకాల్వీధిలోన్. 1

సీ. పెదవి మెదల్చిరా మృదులపల్లవరాగ
తుములమరందబిందువులు చిందుఁ
గన్నులల్లార్చిరా కమలకాండోజ్జ్వలో
త్పలశిలీముఖవిభావములు గురియుఁ

గాలుకదల్చిరా కలహంసకక్వాణ
కమనీయలాస్య వైఖరులు నెరయఁ
గేలుములంచిరా [illegible]
లీలాభినయసముల్లేఖలలరు
గీ. మేనుమెలఁగించిరా సరసానుబంధ
రతిమనోజ్ఞాంతరంగహారములువఱలు
వెలయు [illegible]
జెలఁగు వెలయాండ్రు స్మరజయశ్రీలుగాఁరే. 2

మ. లలితామూల్యతనూవిలాస గుణజాలం బుల్లసిల్లించి యు
జ్జ్వలనై పథ్య మనోజ్ఞ విభ్రమము నెంచం డీముఁగాఁ గూర్చియా
వలితాపాంగ శిలీముఖావళి యున్వ్రాతంబు వేటాడు న
ట్లలరుచుంజలనిల్చి వాఁకిళుల వేశ్యావారమవ్వీథిలోన్. 3

మ. కలగానామృత వృష్టిఁగంబములు శాఖాపత్రపుష్పచ్ఛటా
కలనన్మించఁగ లాస్యవిభ్రమ కలాకల్పంబులన్సభ్యులు
జ్జ్వలచిత్రాక్షితిఁ బూనఁజేయుదు రుదంచల్లీలనవ్వీట వే
శ్యలు నానాసభల న్మనోభవుని మాయామంత్రశక్తుల్బలెన్ 4

రాక్షసాంగార ప్రకరణము-ఏకవింశము.

గీ. పురిని ముత్యాల పేటనుత్తరమునందుఁ
గోటకడరాక్షసాంగార కూటతతులు
కొండలనలొప్పు లన్మసీకోడకలనఁ
బుడమి సిలాంబరియాంగఁ బొలుపుగాంచు. 1

కప్పలపోలిసెట్టివీధిప్రకరణము-ద్వావింశము.

మ. ప్రణుతింపందగి యొప్పునప్పురిని గప్పల్పోలి సెట్టిప్పవీ
ధిని నాముత్తెపుపేట నాభియనబందీగ్రాహముల్చేసి కా
ర్కొను టాటోటులు జారులుం గలహకారుల్లోనుగాఁబట్టిమే
ల్గను కొత్వాలుది కోల్వుకూటమది సాధూద్దండనీతిస్థితిన్. 1

చ. చలిగానుచేమగోగవిసి శాకినిముస్గయు మెంతిచుక్క బ
చ్చలులును దోసమావి పనసల్చి[illegible]కొత్తి[illegible]పొట్ల బీరవం
గలు సొరగుమ్మడుల్కదలి కాయలుచిక్కుడుకాయలాది కూ
రలుమఱిమాంసముల్పలుదెఱంగులుపొల్పుగమారుకట్టునన్. 2

బందీశాలాప్రకరణము-త్రయోవింశము.

పంచపాదిమత్తేభము.

ప్రకటాటోప భయంకరంబు వికటప్రాకారగుప్తంబు దీ
ప్రకవాటంబు బహిర్విటంకతటలంబ ప్రాణస్ఫూర్త్యాశయం
త్రికలాపంబు నివాతకూట పటలాంతస్స్థబందీజనా
ఘకఠోరంబటు యొప్పునప్పురి జయిల్ఖానాయుముత్యాలపే
టకు దగ్భాగమున న్మహానరకవాటప్రోత్కటాభీలమై. 1

మ. మలమూత్రాక్తమలీమసాంగులు పరిమ్లానాస్యనిమ్నాక్షులా
విలలోలప్రవికీర్ణకేశభరులు ద్వేలాంత్రయంత్రాభగా
త్రులు జీర్ణన్మలినాల్పకర్పట పరీతుల్గానబందీలు నా
కులతంజెంది వసింతురందు [illegible]భృజ్జనప్రేక్ష్యతన్. 2